

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

_____ Дудник І.М.
«__» _____ 2021 р.

**ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

на тему:

**«Туризм як стимул регіонального
розвитку Івано-Франківської області»**

Виконавець: здобувач вищої освіти 413 групи Десятнюк Ігор Юрійович

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент кафедри міжнародного туризму та країнознавства **Борисюк Оксана Анатолівна**

Нормоконтролер: _____ **Борисюк Оксана Анатоліївна**
(підпис) (П.І.Б.)

КИЇВ – 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародного туризму та країнознавства

Спеціальність: 242 «Туризм»

ОПП: «Туризмознавство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Дудник І.М.
« ____ » _____ 2021р.

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Десятнюка Ігоря Юрійовича

(прізвище, ім'я, по батькові в родинному відмінку)

Тема дипломної роботи: «Туризм як стимул регіонального розвитку Івано-Франківської області», затверджена наказом ректора № 688 /ст від «29» квітня 2021 р.

2. Термін виконання роботи: з «17» травня 2021 р. по «20» червня 2021 р.

3. Вихідні дані до роботи: дослідження має теоретичний і практичний характер, виконане на основі аналізу матеріалів періодичних видань, нормативно-правових актів, статистичних даних Головного управління статистики України та інформаційних ресурсів мережі Інтернет,

4. Зміст дипломної роботи:

РОЗДІЛ 1. Теоретичні засади дослідження впливу туризму на соціально-економічний розвиток регіону

РОЗДІЛ 2. Рівень соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області та ресурсні передумови туристично-рекреаційної діяльності

РОЗДІЛ 3. Сучасний стан розвитку туристично-рекреаційної діяльності Івано-Франківської області

РОЗДІЛ 4. Перспективи розвитку туризму в Івано-Франківській області

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: табл. 1.1 Складові збалансованого регіонального розвитку стосовно умов сучасної України, табл. 1.2 Фактори, що визначають розвиток регіонального туризму, рис. 2.1. Карта Івано-Франківської області, рис. 2.2. Розвиток ВРП та наявного доходу в населення в Івано-Франківській області протягом 2017-2020рр., табл. 2.1 Основні показники соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області, табл. 2.2 Місце Івано-Франківської області серед усіх регіонів України за соціально-економічними показниками у 2020 році, рис. 3.1 Динаміка відвідуваності Івано-Франківської області, млн. осіб (2015-2019 роки), табл. 3.1 Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, рис. 3.2 Найпоширеніші види дозвілля туристів, які відвідують Івано-Франківську область у 2018 році, рис. 3.3 Динаміка кількості засобів розміщення в Івано-Франківській області протягом 2016-2019рр., табл. 3.1 Рейтинг найкращих готелей в Івано-Франківській області(на думку Booking), рис. 3.4 Перелік підприємств ресторанного господарства, які розташовані на території Івано-Франківської області у 2020р., рис. 3.5 Кількість перевезених пасажирів за видами транспорту у 2020 році, табл. 3.2 Заклади культури та мистецтва.

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Проаналізувати літературні та інші джерела з проблеми дослідження.	29.04 - 02.05 2021 р.	Виконано
2.	Обґрунтувати об'єкт, предмет дослідження, сформулювати завдання і мету. Написати вступ.	03.05 - 07.05 2021 р.	Виконано
3.	Проаналізувати різноманітні джерела інформації щодо теоретичних основ щодо впливу туризму на соціально-економічний розвиток регіону. Написати перший розділ.	08.05 - 10.05 2021 р.	Виконано

4.	Проаналізувати рівень соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області та сучасний стан розвитку туристично-рекреаційної діяльності регіону. Написати другий та третій розділи роботи.	11.05 - 15.05 2021 р.	Виконано
5.	Виявити основні перспективи розвитку туризму в Івано-Франківській області. Написати четвертий розділ роботи та висновки.	16.05 - 22.05. 2021 р.	Виконано
6.	Узагальнити результати проведеного дослідження, сформулювати висновки	23.05 - 28.06 2021 р.	Виконано
7.	Підготувати доповідь на попередній захист, розробити демонстраційні матеріали.	29.05 - 01.06 2021 р.	Виконано
8.	Провести роботу над зауваженнями після попереднього захисту дипломної роботи.	02.06 - 06.06 2021 р.	Виконано
9.	Захист дипломної роботи.	16. 06. 2021 р.	

7. Дата видачі завдання: «29» квітня 2021 р.

Науковий керівник дипломної роботи _____ Борисюк О.А.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Десятнюк І.Ю.
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Туризм як стимул регіонального розвитку Івано-Франківської області»: 58 сторінок пояснювальної записки та 3 сторінки додатків, 14 рисунків, 5 таблиць, 51 використане джерело.

Мета роботи: дослідження сучасного стану та перспектив розвитку туризму (на прикладі Івано-Франківської області) розробити практичні рекомендації його розвитку.

Об'єкт даного дослідження: регіональний туризм в Івано-Франківській області.

Предмет дослідження: сучасні тенденції розвитку туризму в Івано-Франківській області та його вплив на регіональний розвиток регіону.

Методи дослідження: метод статистичного аналізу, теоретичний аналіз джерел інформації з проблеми дослідження, метод порівняння, графічний метод.

Інформаційна база дослідження. У роботі використані наукові дослідження з впливу туризму на соціально-економічний розвиток регіону, законодавчо-нормативні джерела, дані Державної служби статистики України статистики Івано-Франківської області, Інтернет-джерела, науково-практична література з основних проблем роботи.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дипломної роботи рекомендується використовувати у навчальному процесі та практичній діяльності фахівців туристичної сфери, зокрема з дисциплін «Географія туризму», «Рекреаційна географія», «Організація туристичних подорожей», «Туроперейтинг».

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ТУРИЗМУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ	9
1.1. Суть і чинники збалансованого регіонального розвитку туризму	9
1.2. Вплив туризму на економіку регіону.....	13
1.3. Вплив туризму на соціокультурний розвиток регіону.....	16
1.4. Вплив туризму на екологію регіону.....	18
РОЗДІЛ 2. РІВЕНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА РЕСУРСНІ ПЕРЕДУМОВИ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	222
2.1 Місце Івано-Франківщини у рейтингу регіонів України за рівнем соціально-економічного розвитку.....	22
2.2. Фізико-географічні передумови розвитку туризму регіону	28
2.3. Культурно-історичні передумови розвитку туризму регіону	30
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО- РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	35
3.1. Туроператорська і турагентська діяльність.....	35
3.2. Засоби розміщування.....	38
3.3. Ресторанне господарство	41
3.4. Транспортна інфраструктура	43
3.5. Заклади культури	45
РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ІВАНО- ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	49
4.1. Удосконалення системи управління розвитком галузі на регіональному рівні.....	49
4.2. Пріоритети інноваційно-інвестиційного розвитку туризму Івано- Франківщини.	50
4.3. Туристичні бренди в регіоні	53
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність дослідження: Національна туристична індустрія – це невід'ємна частина світового туристичного процесу. Незважаючи на всі політичні та соціально-економічні потрясіння останніх років, індустрія туризму перетворилася в сектор національної економіки України, який рік за роком без втручання держави стабільно збільшує виробництво туристичної продукції. Індустрія туризму є важливим чинником стабільного і динамічного збільшення доходів бюджету, надає значний позитивний вплив на ситуацію в багатьох галузях економіки (транспорт, торгівля, зв'язок, будівництво, сільське господарство та ін.). Туризм - це не тільки джерело знань про світ, а й великий прибутковий бізнес. Туризм сприяє збільшенню зайнятості, розвитку ринкових відносин, міжнародному співробітництву, громадянам, залученим до пізнання багатих природних та історико-культурних надбань регіону, збереженню екологічних рівноваг. Сьогодні для багатьох країн туризм вже став одним з основних джерел доходу. Для розвитку туризму країни важливо, щоб розвивались регіони у сфері туризму

Об'єкт дослідження: регіональний туризм в Івано-Франківській області.

Предмет дослідження: сучасні тенденції розвитку туризму в Івано-Франківській області та його вплив на регіональний розвиток регіону.

Метою роботи є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку туризму (на прикладі Івано-Франківської області) розробити практичні рекомендації його розвитку.

На основі мети сформовано такі завдання:

- проаналізувати теоретичні аспекти соціально-економічного розвитку регіону та вплив туризму на нього ;
- визначити передумови розвитку туризму в Івано-Франківській області;

- проаналізувати динаміку розвитку туристичних потоків Івано-Франківщини та надати характеристику туристичних ресурсів Івано-Франківської області;

- виявити проблеми розвитку туризму регіону та визначити шляхи оптимізації розвитку туризму Івано-Франківської області.

Інформаційна база У ході написання дипломної роботи було проаналізовано праці таких вчених, як: Забалдіна Ю. Б та Давидова О. Г для визначення теоретичних аспектів розвитку туризму та його впливу на економічний розвиток регіонів. Вивчаючи праці Захарової, було сформовано визначення терміна «збалансований регіональний розвиток», його основні показники. На основі аналізу досліджень Атаманюка було сформовано місце Івано-Франківщини у рейтингу регіонів України за рівнем соціально-економічного розвитку. Проаналізувавши праці Панькова Н.Є., Гунька В.М. було визначено основні фактори, що виступають передумовами розвитку туристичної індустрії Івано-Франківщини.

Методи дослідження. Під час написання дипломної роботи було використано загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження: метод статистичного аналізу; теоретичний аналіз джерел інформації з проблеми дослідження; метод порівняння; графічний метод. картографічний метод;

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дипломної роботи рекомендується використовувати у навчальному процесі та практичній діяльності фахівців туристичної сфери, зокрема з дисциплін «Географія туризму», «Рекреаційна географія», «Організація туристичних подорожей», «Туроперейтинг».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ТУРИЗМУ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ

1.1. Суть і чинники збалансованого регіонального розвитку туризму

Сталий розвиток - це процес, який гармонізує розвиток продуктивних сил та забезпечує задоволення необхідних потреб усіх членів суспільства за умови збереження та поетапного відновлення цілісності навколишнього середовища. Сталий розвиток створює можливості для підтримки рівноваги між потенціалом суспільства і нагальними потребами людей. Основним завданням сталого розвитку туристичної галузі можна вважати задоволення найважливіших потреб і прагнень у житті людини. При цьому в даній ситуації передбачається управління всіма видами ресурсів таким чином, щоб соціальні, естетичні та економічні потреби задовольнялися в комплексі з підтримкою культурних та екологічних цінностей, без шкідливого впливу на місцеве біологічне розмаїття та системи його життєзабезпечення[3].

При оцінці якості розвитку необхідно враховувати взаємовплив економічних, соціальних та екологічних векторів розвитку. Звідси випливає інший варіант терміна – “збалансований регіональний розвиток”, адже невід’ємною складовою розвитку суспільства є розвиток регіонів. Неможливо кваліфікувати розвиток держави як збалансований, якщо зростають міжрегіональні диспропорції, збільшується нерівність доходів населення різних регіонів, поглиблюються негативні тенденції технологічного відставання територій та ін. Ці явища загрожують національній безпеці (зокрема, територіальній цілісності держави). Тому важливим критерієм динамічного збалансованого розвитку держави є гармонізація міжрегіональних відносин, поступове подолання відставання певних регіонів. Кожен з регіонів держави повинен мати власну стратегію збалансованого

розвитку, що передбачає врахування загальнодержавних пріоритетів і мобілізацію місцевих ресурсів і можливостей[6].

Збалансований регіональний розвиток стосовно умов сучасної України охоплює п'ять принципових складових(див.табл 1.1)

Таблиця 1.1

Складові збалансованого регіонального розвитку стосовно умов сучасної України

Складові	Приклад
Економічне зростання	Приріст валового регіонального продукту відносно попереднього значення та використання порівняних цін
Прогресивний тип економічних трансформацій	Зростання частки сфери послуг, у тому числі туризму; випереджальні темпи розвитку високотехнологічних наукоємних промислових виробництв; впровадження інтенсивних технологій у різні сфери промисловості
Позитивні зміни у розвитку соціуму	Зменшення захворюваності та смертності населення, зростання тривалості життя, освітнього рівня населення та підвищення якості навчання, зменшення безробіття, скорочення масштабів міграції, зростання рівня доходів населення,
Покращання екологічної ситуації та дотримання вимог екологічної безпеки	Зниження ресурсо- та енергоємності виробництва; поліпшення якості питної води; зменшення забруднення повітря, ґрунтів, внутрішніх вод та інших компонентів природних комплексів; збереження біорізноманіття; розвиток мережі природнозаповідних територій;
Забезпечення гармонійного просторового розвитку	Зміцнення провідних міст регіону як полюсів зростання; покращання транспортної інфраструктури та інфраструктури зв'язку; зростання транспортної доступності міських поселень; використання можливостей міжнародних транспортних; стимулювання міжрегіональної співпраці для вирішення спільних проблем та ін

Джерело: [3]

По суті, збалансований регіональний розвиток означає розвиток повного потенціалу кожної області для сприяння оптимальним показникам діяльності держави в цілому - економічно, соціально та екологічно. Потужним

стимулом регіонального розвитку може і повинен стати туризм. Основними індикаторами впливу туризму на регіональну економіку є такі: частка галузі у валовому регіональному продукті, валових податкових надходженнях до бюджетів усіх рівнів, чисельності зайнятих, загальному обсязі інвестицій (у тому числі прямих іноземних). Про роль туризму у досягненні соціальних цілей регіонального розвитку свідчать показники новостворених робочих місць (як на туристичних підприємствах, так і в суміжних галузях – з урахуванням ефекту мультиплікатора), зменшення рівня захворюваності і бідності населення, зростання рівня культури громадян і толерантності по відношенню до іноземців тощо. Вплив туризму на екологічну складову регіонального розвитку проявляється через оцінку частки туристсько-рекреаційних ландшафтів у загальній площі регіону, рівня фактичних навантажень на такі ландшафти у порівнянні з припустимим, ризиків інтенсифікації несприятливих природних процесів у випадку порушення норм будівництва та експлуатації рекреаційних об'єктів та ін[5].

Крім того, виняткове значення в розвитку туризму в регіоні має наявний природно-ресурсний потенціал. Головними складовими природноресурсного потенціалу регіону виступають земельні ресурси, водні ресурси, лісорослинні, рибні, мисливські ресурси, мінерально-сировинні ресурси, природоохоронні ресурси, рекреаційно-туристичні ресурси. Розвиток міської структури та більш збалансований розподіл населення також вважається важливими складовими. Збалансований регіональний розвиток також залежить від побудови та зручності міської структури, щоб надати районам економічну силу для підтримки більш стабільного розподілу туристичних потоків. Для оцінювання запасів цих ресурсів та можливостей їхнього господарського використання застосовують три основні підходи, а саме економічний, географічний та екологічний. Тому важливо буде виділити чинники, які формують збалансований регіональний розвиток туристичної сфери в регіонах (табл 1.2).

Фактори, що визначають розвиток регіонального туризму

<i>Традиційні елементи туристичної привабливості</i>	Забезпечення туристичними ресурсами	Наявність природних туристичних ресурсів
		Різноманітність культурних туристичних ресурсів(або створені людиною)
	Організація просторового туризму, а саме усього необхідного обладнання для організації туристичної діяльності	Забезпечення різноманітної індустрії гостинності
		Можливість надання супутніх послуг, які хотіли б отримати туристи
<i>Територіальні маркетингові елементи</i>	Туристичне просування та забезпечення необхідними інформаційними ресурсами	Участь і підтримка в діяльності регіонального просування органів державного керування
	Створення та комерціалізація власного туристичного продукту	Співпраця приватного сектора з органами державного керування
		Розвиток стратегій розвитку кожного регіону
<i>Елементи технічної інфраструктури</i>	Розвинена транспортна інфраструктура	Забезпечення зовнішньої транспортної доступності
		Забезпечення внутрішніх перевезень
	Екологічна інфраструктура	
<i>Соціальна, економічна, культурна, політична діяльність</i>	Ставлення місцевої громади до туристів	Позитивне відношення до туристів, знання іноземної мови
		Розвиток місцевої підприємницької діяльності, яка

		підтримує туристичну привабливість
	Діяльність органів державної влади	Екологічна та культурна охорона спадщини
		Забезпечення безпеки
		Заохочення для інвестування у туризм

Джерело: [6]

Якщо підсумувати, чітке визначення регіональної рівноваги і розвиток регіонального потенціалу туристичної діяльності в кінцевому рахунку вплинуть на розвиток усіх галузей країни та на туристичну привабливість, яка в свою чергу зможе забезпечити і грошові надходження, і робочі місця, і розвиток місцевого населення. Збалансовані та гармонійні відносини між туристами та громадою, а також між ними та організаціями, що надають туристичні послуги, становить основу для успішного розвитку туризму.

1.2. Вплив туризму на економіку регіону

В усіх розвинених країнах світу індустрія туризму це – частина економіки. Її розвиток забезпечує приплив у країну іноземної валюти, вона сприяє господарському освоєнню менш розвинених районів країни, втягує в господарський оборот невикористані природні ресурси, впливає на розвиток інфраструктури й сприяє зайнятості місцевого населення.

Економічне значення туристичного сектора зазвичай недооцінюється і виходить далеко за рамки основних галузей гостинності та транспорту. Економічні переваги туризму важливі з різних причин. Туристичний бізнес впливає на інші підприємства, уряд та жителів місцевої громади. Економічні вигоди та витрати на туризм так чи інакше охоплюють практично усі верстви населення у регіоні. Економічний аналіз впливу дає реальні оцінки цих взаємозалежностей та краще розуміння значення туризму в економіці регіону[2].

Туристична діяльність також включає економічні витрати, включаючи прямі витрати, понесені туристичним бізнесом, державні витрати на інфраструктуру для кращого обслуговування туристів. З іншими галузями економіки її поєднують чисельні економічні зв'язки у формі поставок товарів, надання послуг тощо. Тому туризм сприймається більшості країн як важливий сектор розвитку економіки. Без ніякого сумніву, зростаюча туристична індустрія має позитивний вплив на економіку та розвиток суспільства в будь-якій країні. Якісний та цікавий туристичний продукт, що задовольняє очікуванням потенційних туристів, служить не тільки іноземним відвідувачам, але й місцевому населенню. Врешті решт він веде до підвищення якості життя населення. Зростання в туристичному секторі дає позитивний вплив не тільки на економічний сектор, а також і на всі пов'язані виробничі та невиробничі галузі, зайнятість та загальну економічну ситуацію в регіоні та країні[7].

Економічні вигоди від туризму рекламуються галуззю з різних причин. Економічно значущі претензії до туризму приносять цій галузі більшу повагу серед ділових кіл, урядовців та широкої громадськості. Це часто призводить до державних рішень або політики, сприятливих для туризму. Економічні вигоди та витрати на туризм так чи інакше охоплюють майже кожен галузь регіону. Аналіз економічного впливу дає реальні оцінки економічної взаємозалежності та краще розуміння ситуації, ролі та значення туризму в економіці регіону. Туризм також включає фінансові витрати, включаючи прямі витрати, туристичний бізнес, витрати на інфраструктуру на якісні туристичні послуги.

Дуже важливим для регіону, де розвивається туризм, створення нових робочих місць. Як свідчать статистичні дані, зайнятість у туризмі більша, ніж в інших галузях економіки. Вплив туризму полягає і у стимулюванні зайнятості у сферах діяльності, пов'язаних з туристичною діяльністю. Так, розвиток санаторно-курортного лікування дає поштовх для розвитку закладів охорони здоров'я, рекреаційної медицини, фізкультури та спорту, де створюються нові робочі місця. Розвиток ділового туризму вимагає розвитку

сфери ділових послуг, розширення та збільшення обсягів послуг зв'язку. Зростання мобільності населення вимагає перебудови кредитно-фінансової системи.

В регіонах, де продуктивні сили розвинуті відносно слабо, туризм є майже основним джерелом збільшення зайнятості і доходів місцевого населення. Це важливо для важкодоступних місць, де інша економічна діяльність недоцільна. Наприклад, в гірських районах відпочинок може бути єдиним заняттям. Це також відноситься до сільської місцевості або невеликих містечках з населенням до 10 000 чоловік, де високий відсоток безробітних і більше жінок серед безробітних. А сільська місцевість ідеально підходить для розвитку сільського або екологічного туризму.

Отже, економічні наслідки туризму є важливим фактором, що має враховувати держава, регіони для планування економічного розвитку. Економічні наслідки також є важливими факторами маркетингу, тому важливо розуміти відносну важливість туризму для свого регіону, зокрема внесок туризм в економічну діяльність району. Використовуються різноманітні методи, починаючи від чисто здогадок і закінчуючи складними математичними моделями для оцінювання економічного впливу на туризм, але все ж аналіз економічного впливу сам по собі забезпечує досить вузький і часто односторонній характер та погляд на наслідки від туризму. Дослідження економічних наслідків туризму, як правило, наголошують на позитивному переваги туризму. З іншого боку, дослідження екологічного, соціального, культурного та фіскального впливу, як правило, більше зосереджуються про негативні наслідки туризму. Це незважаючи на той факт, що туризм має негативні економічні наслідки (наприклад, сезонність та нижча заробітна плата), а в багатьох випадках позитивні екологічні та соціальні наслідки (наприклад, охорона природних та культурних ресурсів у районі та освіта як туристів, так і місцевих жителів). Оцінка економічного впливу відслідковує зміни в економічній діяльності в результаті певних дій. Тому можна

визначити, які сектори економіки отримують вигоду від туризму, та оцінити наслідки змін доходу та зайнятості в регіоні.

1.3. Вплив туризму на соціокультурний розвиток регіону

Туризм призводить до пересування людей в різні географічні точки і встановленню соціальних відносин між людьми, які за інших обставин не зустрілись би. Туризм як соціокультурне явище також впливає на місцеве населення та його культуру, причому цей вплив є як позитивний, так і негативний. Позитивний вплив проявляється у вкладі туризму як галузі у місцеву економіку, створенні нових робочих місць (так як галузь туризму є трудомісткою), залученні інвестицій, удосконаленні соціально-побутової, транспортної інфраструктури території, прибутках у іноземній валюті, переоцінці культури і традицій, гордості місцевого населення за свій унікальний край.

UNWTO називає «внесок туризму у взаєморозуміння та повагу між народами та суспільствами », яке цитується у першій статті у Глобальному етичному кодексі [15]. Туризм можна розглядати як шанс зрозуміти незнайомих людей, місця та культури. З цього може вирости глибше розуміння, толерантність і повага до різних релігійних та морально-філософських переконань. Це можливо лише за умови, що зацікавлені сторони в галузі туризму приймають ці відмінностей і є підтвержені чутливістю туристів до культурного та соціальні норми призначення. В той же час, місцеве населення туристичних дестинацій більше турбується тим, щоб зберегти власну унікальність, історичну та культурну спадщину від негативного впливу туризму. Традиційний туризм може стати причиною змін або втрати місцевої індивідуальності і цінностей, що може бути пов'язане такими чинниками як комерціалізація місцевої культури. Туризм може перетворити місцеву культуру в предмет споживання, якщо релігійні традиції,

традиційні місцеві обряди і заходи видозмінюються, щоб відповідати очікуванням туристів. Це явище отримало назву «реконструйований етнос» та негативно впливає на розвиток місцевих культур. В процесі задоволення потреб туристів появляється ризик стандартизації всіх туристичних об'єктів, в той час як турист з однієї сторони потребує стандартних послуг, їх оформлення має бути оригінальним, зі збереженням стилю та місцевих традицій. Туристи з задоволенням купляють сувеніри, предмети мистецтва та ремесел. В багатьох туристичних районах ремісники реагують на попит на свою продукцію, вносять зміни в дизайн, що не завжди відповідають автентичному стилю, пристосовуються до потреб та смаків туристів. Це призводить до спрощення та уніфікації предметів мистецтва та ремісничих виробів[5].

Туристична діяльність:

- прискорює конвергенцію між різними країнами та різними соціальними групами та регіонами в межах одної країни;
- сприяє глобалізації та отриманню вигод від збільшення міжнародних контактів та обмінів;
- будує мости доброї волі, миру та взаєморозуміння;
- представляє собою важливий засіб освіти та виховання;
- стимулює активну участь всієї громади та її культурне самовираження[4].

Партнерство державних та приватних установ та співпраця в межах туристичної індустрії є надзвичайно важливою для розвитку туризму, оскільки воно спирається на ресурси багатьох різних компаній для забезпечення потреб споживачів. Таким чином, спільна робота є надзвичайно важливою. Жоден з постачальників послуг не може впоратися із усіма аспектами самостійно – від інформування туристів до планування та розвитку напряму одночасно. Соціокультурні наслідки виявляються в результаті взаємодії в приймаючому суспільстві і включають зміни у системах цінностей, індивідуальній поведінці, сімейних відносинах, колективному способі життя, традиційних церемоніях та

організації громади. Взаємодія туриста та місцевого населення, очевидно, може призводити до недовіри чи конфлікту. Туризм може дещо забезпечити поліпшення та зміни якості життя, соціальної структури та соціальної організації місцевого суспільства, покращуючи освіту в регіоні, розвиваючи толерантність до різних культур, покращуючи дозвілля та відпочинок, розвиваючи обізнаність про історичні та культурні цінності, сприяючи вивченню іноземних мов, створюючи нові професії та появу нових соціальних інститутів. З іншого боку, це спричиняє зміни в чисельності приймаючого населення, його демографічній структурі та способі життя, збільшуючи дисбаланс між соціальними класами, розповсюдження культури, забруднення культури, культурну деградацію та зміни. і злочинність, а також комерціалізації культури, перенаселення, а ще погіршення традицій, погіршення мови та знищення традиційних полів[10].

Таким чином, туризм, даючи багато переваг для розвитку територіальних громад, може одночасно нести ризики соціально-економічного та культурного характеру. В процесі планування та реалізації інвестиційних туристичних проєктів органи влади місцевих територіальних громад повинні оцінити перспективи, переваги та ймовірні ризики розвитку туризму.

1.4. Вплив туризму на екологію регіону

Туризм впливає на збереження й розвиток культурного потенціалу, сприяє гармонізації відносин між різними країнами та народами. Важливою функцією туризму є те, що він змушує уряди, громадські організації й комерційні структури брати активну участь у справі збереження й оздоровлення навколишнього середовища. З метою запобігання негативного впливу туризму на довкілля органи місцевого самоврядування, органи контролю, адміністрації природоохоронних установ постійно контролюють

дотримання вимог природоохоронного законодавства, щоб не допустити перевищення рекреаційного навантаження і деградації природного середовища. Вплив туристичної діяльності на навколишнє середовище може бути як позитивним, так і негативним.

Оскільки спадщина є основою туристичного напрямку для місцевого, регіонального та національного розвитку та самобутності завдяки своїм культурним, екологічним та економічним ресурсам, її потрібно захищати та розвивати стійко. Позитивний вплив включає охорону і реставрацію пам'яток природи, історії, культури, створення національних парків і заповідників, збереження лісів, захист рослинного і тваринного світу.

На місцевому, національному та міжнародному рівнях туризм є екологічно важливим. Туризм здатний допомогти побудувати громади та стимулювати позитивні зміни в навколишньому середовищі. Розвиток туризму може погіршувати якість природних ресурсів, адже він збільшує споживання в районах, де ресурсів і так може бути мало. Швидкі темпи розвитку туризму та його масовість призвели до негативних змін природного середовища в окремих регіонах, тому негативний вплив, на жаль, більший, зокрема, це вплив на якість води в річках, озерах, морях і на якість повітря, зростання викидів шкідливих речовин транспортними засобами, самовільне розміщення тимчасових баз відпочинку, забруднення відходами навколишнього середовища, самовільне розпалювання вогнищ. Такі види туристичного відпочинку, як полювання, риболовля, збирання рослин, завдають значної шкоди живій природі і призводять до зменшення чисельності або навіть до повного зникнення фауни та флори певних територій. Зростання населення в туристських регіонах. Стали непридатними для відпочинку і рекреації забруднені пляжі, території з надмірним шумом, розвиненою ерозією, збіднілим ландшафтом, тобто туризм почав нищити основи свого існування. З'явилася створення нової системи поглядів на розвиток цієї галузі, яка б змінила власне спосіб мислення людини. Туристи завдають шкоди навколишньому середовищу, забруднюють його відходами своєї

життєдіяльності. Необережні дії туристів часом призводять до пожеж і руйнацій. Неорганізований (дикий) туризм буває причиною забруднення води у криницях і водоймах. Використання різних видів транспорту у туризмі негативно впливає на стан повітря, призводить до небажаних змін у складі місцевої флори й фауни тощо[13].

Повноваження місцевої адміністрації в галузі використання та охорони земель, природних ресурсів і охорони довкілля визначені в Законі України «Про місцеві державні адміністрації». Відповідно до цього Закону, місцева державна адміністрація зобов'язана:

- розробляти та забезпечувати виконання затверджених у встановленому законом порядку програм раціонального використання земель, лісів, підвищення родючості ґрунтів, що перебувають у державній власності;

- розробляти, подавати на затвердження відповідної ради та забезпечувати виконання регіональних екологічних програм; звітувати перед відповідною радою про їх виконання;

- вживати заходів до відшкодування шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону довкілля підприємствами, установами, організаціями і громадянами;

- вносити пропозиції відповідним органам місцевого самоврядування щодо організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення [16].

У районах з високою концентрацією туристичної діяльності та привабливими природними пам'ятками вивезення відходів є серйозною проблемою. Безвідповідальні туристи часто засмічують відвідані ними туристичні місця. Будівництво готелів, баз відпочинку та інших об'єктів часто призводить до збільшення забруднення стічних вод. Стічні води забруднюють ріки та озера навколо туристичних визначних пам'яток, завдаючи шкоди флорі та фауні, забруднення стічних вод може загрожувати здоров'ю людей і тварин. Слід також взяти до уваги вплив автомобілістів та їх використання приватних та орендованих автомобілів для відпочинку та коротких перерв[12]. Хоча

затори є більш помітна проблема, що виникає внаслідок збільшення кількості транспортних засобів у популярних туристичних напрямках, забруднення в результаті концентрації вихлопних газів є і в міських, і сільських туристичних напрямках, що може серйозно вплинути на здоров'я туристів та місцевих жителів.

Протягом останніх десятиріч у різних країнах розроблено програми, орієнтовані на гармонізацію відносин між туризмом і природним середовищем. Серед них: зелений туризм, екотуризм, сталий туризм. На практиці ці альтернативні напрями туризму передбачають обмеження нового туристичного будівництва, пропагування екологічних видів транспорту, впровадження екологічних технологій для найбільш поширених форм туризму (відпочинковий, піший), а також підвищення екологічної свідомості туристів і місцевих жителів[14]. В Україні також розроблені загальнодержавна та регіональні програми розвитку туристично-рекреаційної галузі, які передбачають істотну державну підтримку.

РОЗДІЛ 2. РІВЕНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА РЕСУРСНІ ПЕРЕДУМОВИ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Місце Івано-Франківщини у рейтингу регіонів України за рівнем соціально-економічного розвитку

Івано-Франківська область розташована в географічному центрі Європи, на південному заході України, на стику двох великих природно-географічних підрозділів – Східноєвропейської рівнини та Східних Карпат. Область межує на заході і півночі з Львівською, на північному сході з Тернопільською, на південному сході з Чернівецькою, на південному заході з Закарпатською областями, на півдні з повітом Марамуреш у Румунії. Відстань до кордону з найближчими Європейськими країнами складає від 250 до 300 км, що створює надзвичайно сприятливі умови для розвитку транспортно -логістичних зв'язків з країнами Європи. Територія області складає 13,9 тис.км² або 2,3% території України та посідає 22 місце серед регіонів держави.

За адміністративним поділом область включає: 14 районів, 6 міст обласного значення. На Івано-Франківщині налічується 804 населені пункти, з них 240 надано статус гірських. Із загальної кількості населених пунктів: 15 міст, 24 селища міського типу, 765 сіл та селищ. Область є густонаселеною, щільність наявного населення в області упродовж останніх п'яти років коливається в межах 99,3–98,6 особи на 1 км² (див рис 2.1) .

Рис 2.1. Карта Івано-Франківської області

На сьогодні транспортний комплекс Івано-Франківського регіону достатньо розвинений, має розгалужену мережу залізниць, автомобільних доріг, аеропорт. Ж в області функціонує міжнародний аеропорт «Івано-Франківськ», розташований у південно-західній частині за 4,4 км від центру міста Івано-Франківська. Область має добре налагоджене міжобласне та міжнародне автобусне сполучення, зокрема, її територією проходять автобуси майже 50 міжнародних маршрутів до таких країн, як Італія, Польща, Чехія, Іспанія, Латвія, Молдова, Білорусь та понад 100 міжобласних. Рівень забезпечення населених пунктів області регулярним автобусним сполученням складає понад 97 відсотків, що є одним з кращих показників у країні. Забезпечено стабільне функціонування майже тисячі автобусних маршрутів загального користування[20].

Одним з основних індикаторів стану економіки регіону є показник валового регіонального продукту, який допомагає охопити всі особливості регіональної структури виробництва, а рівень валового регіонального продукту в розрахунку на одну особу населення дає можливість виділити найбільш продуктивні регіони України. Якщо говорити про Івано-Франківську область то вона усі минулі роки займає середні позицію, які варіюються від 14 до 17 місця в рейтингу серед усіх областей. Показники валового регіонального продукту та доходів населення повільними, але впевненими кроками збільшується, незважаючи на середні позиції щодо інших регіонів. (див рис 2.2).

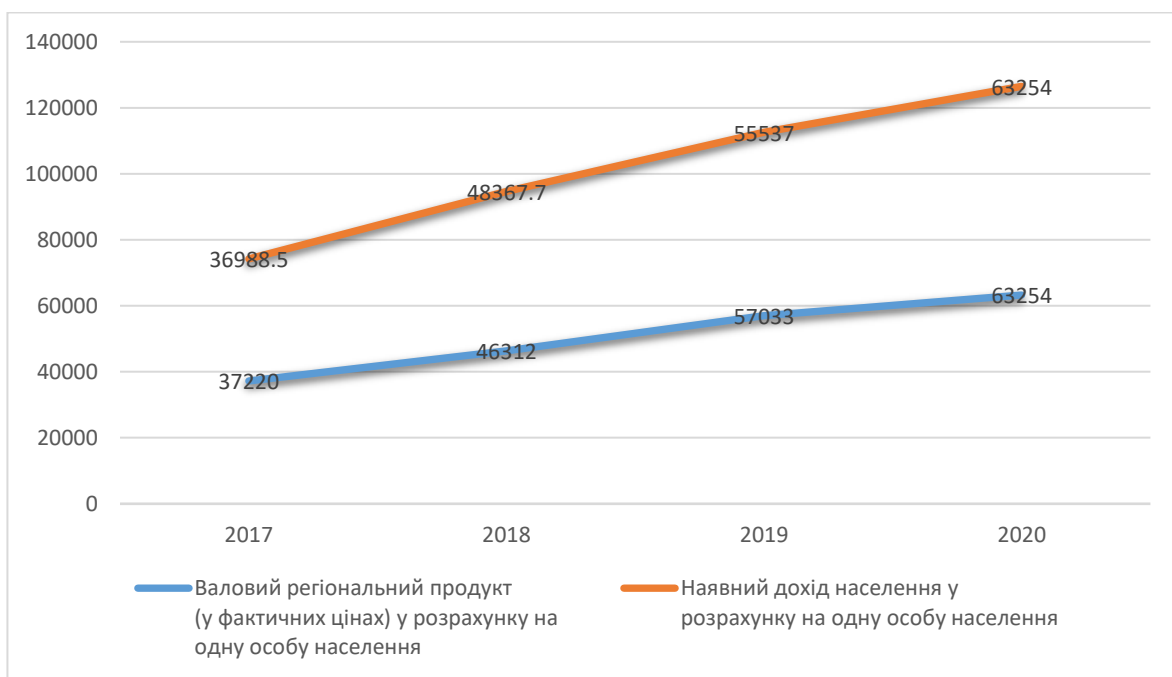

Рис 2.2. Розвиток ВРП та наявного доходу в населення в Івано-Франківській області протягом 2017-2020рр.

Джерело: побудовано автором за даними [17]

Продовжуючи аналізувати основні показники соціально-економічного стану Івано-Франківського регіону, варто відзначити, що стабільне підвищення доходів населення є першорядним підґрунтям зростання економіки регіону та держави в цілому. Доходи населення характеризують

динаміку окремих блоків економічної системи й відображають стан справ у сфері кінцевого споживання, що дозволяє оцінювати реальний рівень вирішення завдань з підвищення добробуту населення, тому цей показник також є надзвичайно важливим для аналізу. В Івано-Франківській області цей показник також з кожним роком збільшує своє значення, відносно інших регіонів то його позиції останні 4 роки займають 18 місце у списку усіх регіонів. Крім важливих економічних показників, слід і звернути увагу та обсяг реалізованих послуг та темпи зростання доходів місцевих бюджетів. Цікаво те, що Covid-19 позитивно вплинув на показники реалізованих послуг на території Івано-Франківської області, адже у 2020 році вони зросли вдвічі, переважна кількість цих послуг була надана саме в туристичній сфері. Щодо темпів зростання доходів місцевих бюджетів, то ситуація не така позитивна, адже порівняно з показниками 2018 і 2019 років, у 2020 вони зменшилися. Головною причиною все ж залишається нестабільна економічна ситуація, яка була пов'язана з пандемією, туристичні послуги не змогли зберегти позиції попередніх років.

Індекс споживчих цін займає центральне місце в системі показників статистики цін і є показником, який дає можливість реально оцінити зміни цін на споживчому ринку регіону. ІСЦ дає змогу щомісяця відображати сукупну зміну цін у сотнях мільйонів торгових операцій споживачів і вважається надійним показником впливу змін цін на купівельну спроможність грошової одиниці. Він є важливим показником, який характеризує інфляційні процеси в економіці країни і використовується для вирішення багатьох питань державної політики, аналізу і прогнозу цінових процесів в економіці, перегляду розмірів грошових доходів та мінімальних соціальних гарантій населення, вирішення правових спорів, перерахунку показників системи національних рахунків у постійні ціни. Тому його значення як для економіки регіону, так і туристичної сфери важко переоцінити. Тому в Івано-Франківській області індекс споживчих товарів повільно зменшується, що говорить про те, що вартість продуктів підвищується в області, але це відбувається повільними темпами.

Це досить корисно та зручно, як для місцевих жителів, так і туристів, які приїхали відвідати цей регіон.

Таблиця 2.1

Основні показники соціально-економічного розвитку Івано-Франківської області

№	Показник	Рік		
		2018	2019	2020
1	Валовий регіональний продукт на 1 ос., грн.	46312	57033,0	63254,0
2	Обсяг реалізованих послуг підприємствами споживачам, тис.грн	2173617,0	2195899,5	4766271,8
3	Темп зростання (зменшення) доходів місцевих бюджетів, % до попереднього року	116,3	116,4	105,8
4	Індекс споживчих цін, у %	109,1	104,5	105,6
5	Щільність автомобільних доріг загального користування з твердим покриттям державного та місцевого значення в регіоні, кілометрів на тис. кв. км	72,2	72,6	73,1
5	Капітальні вкладення, млн.грн	9393,7	9393,7	9456,2
6	Рівень безробіття (за методологією МОП), %	7,8	7,2	8,4
7	Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника, грн.	7170	7775	9247

Джерело: побудовано автором за даними [17, 18]

Розвиток інфраструктури регіону забезпечує його привабливість, один із показників, який може гарантувати розвиток Івано-франківської області – це щільність автомобільних доріг, адже це перше, що бачать і відчують гості регіону і місцеве населення. Незадовільний стан дорожнього покриття, низький розвиток єдиної транспортної мережі, відсутність інформаційного облаштування – все це характеризує нинішній стан транспортної інфраструктури більшості рекреаційних територій. По показникам всіх

регіонів України, поки область займає останні місця, що говорить про ще більшу увагу до інфраструктури цієї території. Капітальні вкладення в кожен регіон необхідні, адже в більшості галузях є сфери, які варто покращити. Дані показують, що інтерес до Івано-Франківської області з кожним роком збільшується, зокрема це інвестиції в туристичну галузь та будівництво. Не менш важливою складовою соціально-економічного розвитку є ефективність ринку праці, адже вона напряду пов'язана з економічною успішністю регіону. Щодо показників рівня безробіття можна сказати, що Івано-Франківська область успішно бориться та займає лідируючі позиції відносно інших регіонів, займаючи 6 та 7 позиції. Такі позиції області допомагає займати саме індустрія гостинності та туризм, адже населення досить часто працює в цих галузях. Середньомісячна заробітна плата працівника зростає досить хорошими темпами, що говорить про зростання економіки регіону.

Таблиця 2.2

Місце Івано-Франківської області серед усіх регіонів України за соціально-економічними показниками у 2020 році

Показник	Місце у рейтингу
Економічна ефективність	11
Економічна та соціальна згуртованість	5
Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця та фінансова самодатність	22
Розвиток малого та середнього підприємництва	21
Ефективність ринку праці	8
Розвиток інфраструктури	10
Доступність та якість послуг у сфері освіти	22
Доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я	4
Раціональне природокористування та якість довкілля	8

Джерело: побудовано автором за даними [17]

Тому, за усіма показниками Івано-Франківська область в рейтингу усіх регіонів займає 17 місце. Це говорить про те, що усім галузям варто розвиватися та покращувати свої показники відносно інших областей. Якщо говорити про розвиток регіону відносно минулих років, то переважно усі

показники підвищуються, що говорить про повільний, але впевнений розвиток. Область володіє і природними, і культурними, і людськими ресурсами, якими потрібно користуватися та підвищувати економічну ефективність Івано-Франківської області.

2.2. Фізико-географічні передумови розвитку туризму регіону

Івано-Франківська область на туристичному ринку Карпатського регіону України посідає одне з чільних місць. Загальновідомими туристичними символами краю стали г. Говерла, гуцульські фестивалі, курорти Яремче і Буковель, міста Галич, Косів, Коломия і ін. Область тягнеться з північного заходу на південний схід уздовж орографічної осі Українських Карпат.

Територія Івано-Франківської області характеризується поєднанням різних тектонічних структур, геологічних умов, що відображається в різноманітті рельєфу та визначає диференціацію кліматичних, геоботанічних, ландшафтних умов в межах області. За характером рельєфу поділяється на три частини: північну - Подільську височину (до 430 м), вздовж правобережжя Дністра – Передкарпатське низькогір'я і гірську – Українські Карпати (майже 50% площі області). Гірські масиви та пасма простягаються у південно-східному напрямку і порізані поперечними та поздовжніми долинами: Горгани (г. Сивуля, 1 836 м), Покутсько-Буковинські Карпати; на півдні – Гринявські та Чивчинські гори. Поряд із Закарпаттям це найвисокогірніша область України. Близько 43% її території складають гірські масиви, наймальовничішими серед них є: Чорногора, Горгани, Гриняви, Чивчини. Не менш строката область і в етнографічному плані. У гірській місцевості розташовано 7 районів (Богородчанський, Верховинський, Долинський, Коломийський, Косівський, Надвірнянський, Рожнятівський) та 2 міські ради (Болехівська, Яремчанська)[21].

Клімат помірно-континентальний з надмірним в гірській частині та достатнім на рівнинній частині області зволоженням, м'якою зимою з відлигами, нестійкою тривалою весною, нежарким літом і теплою осінню. На рівнинній території області протягом року переважають північно-західний (32%) та південно-східний (22%) напрямки вітру. Взимку в горах формується стійкий сніговий покрив, на рівнині часті відлиги деколи зумовлюють повне сходження снігового покриву під час зими. Тривалість періоду зі сніговим покривом змінюється від 80 днів на рівнині до 120 в горах. На окремих вершинах сніг зберігається до літа. Середня декадна висота снігового покриву на рівнині 16 – 19 см, в горах зростає до 60 см. Отже, кліматичні особливості території області визначаються м'яким температурним режимом, що є сприятливою умовою проживання та рекреації населення, тривалим періодом зі сніговим покривом, що сприяє розвитку зимової рекреації.

Івано-Франківську область по праву можна назвати лісистим регіоном, адже майже 41% області займають лісові масиви. Третина цих лісів належать до унікальних екосистем передгірних та гірських дубово-букових і ялинових (смерекових) карпатських пралісів, що перебувають під охороною держави та використовуються для розвитку екологічного туризму. Окрім унікальних лісів область володіє пейзажними гірськими вершинами серед них найвищі вершини (1400 - 1600 м. над рівнем моря) зайняті високогірними луками-полонинами: субальпійськими (до 1850 м. над рівнем моря) і альпійськими (понад 1900 м. над рівнем моря) Корисні копалини ще одна перевага у Івано-Франківській області, адже цей край багатий нафтою, природним газом, сланцем, бурим вугілля тощо[22].

Територія Івано-Франківської області характеризується багатим тваринним та рослинним світом, що обумовлено її розташуванням в двох різних ландшафтних країнах: Східноєвропейській рівнинній та Карпатській гірській. Тому для любителів тваринного світу ця область здатна представити благородних оленів, козуль, диких кабанів, лисиць, вовків тощо. Із птахів –

дрізд, дятел, сова, глухар, тетерук, перепілка, беркут, сапсан, тощо. У водоймах водяться форель, лящ, судак, плітка, сом, густера, тощо[22].

Річна кількість опадів коливається від 650 мм на рівнині до 1550 мм у горах. Всього на території області 438 заповідних територій та об'єктів загальною площею 186,5 тис. га, відсоток заповідності складає - 13,4 % , що є одним з кращих на Україні. Туристично-рекреаційний потенціал Івано-Франківщини розглядається через можливість ефективного використання наступної сукупності ресурсів та напрямів: бальнеологічні ресурси (мінеральні води, лікувальні грязі); водні рекреаційні ресурси (ріки, озера, ставки, водоспади); спелеоресурси (печери); природно-заповідні території та об'єкти; пам'ятки історії та культури, архітектури (монастирі, замки тощо); санаторно-курортні комплекси; зимові види туризму та спорту (гірськолижний слалом, сноуборд); сільський зелений туризм[23].

Таким чином, Івано-Франківська область володіє великою кількістю природних ресурсів, сприятливим кліматом, багатим тваринним та рослинним світом, що дозволяє їй розвивати туристичну сферу та підвищувати туристичну привабливість регіону і для вітчизняних, і іноземних туристів.

2.3. Культурно-історичні передумови розвитку туризму регіону

Івано-Франківська область вже тривалий час є одним з найпривабливіших у туристичному аспекті регіонів України. Її територія багата на об'єкти історико-культурної спадщини. За кількістю пам'яток архітектури і містобудування область, одна з найменших за територією і населенням, займає третє місце в Україні.

В даний час в області під охороною держави знаходиться 1360 пам'яток архітектури, в тому числі 87 пам'яток національного значення, переважна більшість яких – це пам'ятки дерев'яної і мурованої архітектури, та пам'ятки житлового і громадського будівництва, зосередженого, в основному, в

історичних містах. Область славиться цікавими історичними та культурними пам'ятниками. Серед них багато споруд XII ст. та церков таких як св. Пантелеймона, Успенський Собор, Різдва Христового тощо. Незважаючи, на той факт, що область найчастіше асоціюють з гірськолижними курортами, вона також забезпечена санітарно-культурними та оздоровчими закладами, найбільша їх концентрація зосереджена у м. Яремче, адже саме це місто володіє широкими ресурсами, які стимулюють туристичну інфраструктуру в даному регіоні. Найбільш популярним туристичним напрямком протягом багатьох років залишається Буковель. Завдяки розвинутій туристичній інфраструктурі та наявним природним та рекреаційним ресурсам цей туристичний центр щороку приваблює тисячі туристів не лише з України, але й з різних куточків світу.

В Івано-Франківську налічується 6 пам'яток національного значення:

1. Колегіальний костюл Пречистої Діви Марії, побудований в 1703 році в стилі Барокко з поєднанням Ренесансу;
2. Костел Єзуїтів 1729 року побудований, сучасна назва Катедральний собор Святого Воскресіння;
3. Колегія Єзуїтів побудований 1742 року;
4. Вірменський костел 1762 року (зараз – Собор Святої Покрови непорочного зачаття Пресвятої Діви Марії);
5. Пивоварний завод збудований 1767 року, який вже втрачений як перше промислове підприємство міста;
6. Меморіальний сквер. Містяни знають його, як старовинний міський цвинтар або Станіславський некрополь. Перші згадки про це кладовище датуються 1782 роком. На цій території було поховано близько десяти тисяч містян та військових[24].

Малі історичні міста Івано-Франківської області багаті на історико-культурні ресурси, а саме:

- 1) пам'ятки історії і культури – старовинні замки, давні церкви, житлові та громадські історико-культурні пам'ятки (Пнівський та Галицький замки);

- 2) чотири давньоруських міста (Галич, Тисмениця, Снятин, Тлумач) із комплексом пам'яток історії та культури;
- 3) місця народження та діяльності відомих в українській історії та культурі людей (зокрема, пам'ятник Марку Черемшині в Снятині, в м. Болехів – меморіальна дошка Н. Кобринській, пам'ятний знак Я. Лопатинському в Долині);
- 4) місця визначних історичних подій (опришківського руху, національно-визвольної боротьби українського народу) – Яремче, Галич;
- 5) центри традиційних українських промислів (писанкарства, ліжникарства, килимарства, вишивання, різьби по дереву, гончарства та інші) – Косів, Яремче[24, 26].

В малих історичних містах Івано-Франківської області під охороною держави знаходиться 28 костелів і 4 синагоги. Костели, в основному, вирізняються бароковим стилем та відзначаються монументальністю і величністю (костел 1760 р в м. Городенка, костел Св. Миколая в Рогатині, костел Різдва найсвятішої Панни Марії в Долині, стара синагога в Болехові). Під охороною держави знаходяться також монастирі, три з них нині використовуються за первинним призначенням, колишній жіночий монастир Василіанок в Рогатині використовується під лікарню. Усі ці історико-культурні ресурси лише частково слугують основою розвитку пізнавального, наукового та інших видів туризму не лише місцевого, але й всеукраїнського та міжнародного значення[25].

В малих історичних містах Івано-Франківської області при феодализмі існувало багато етнографічних груп. Серед них найкраще зберегли свої особливості етнографічні групи бойків та гуцул, представницькими поселеннями яких в межах регіону дослідження є Болехів та Долина, Надвірна та Косів. Збереження старовинних звичаїв та обрядів, основних галузей традиційного господарства, їхня презентація на туристичному ринку України та Європи є першочерговим завданням для національних туристичних організацій.

У 35 музеях малих історичних міст Івано-Франківської області на збереженні є понад 380 тис. експонатів. Упродовж року їх відвідують майже 560 тис. осіб. Усього у музеях малих історичних міст області відкрито понад 240 виставок, організовується понад 7000 екскурсій. Через нестачу експозиційних площ музеї експонують всього 2% своїх колекцій, тому питання показу музейних колекцій залишається актуальним. Кількість відвідувань музеїв малих міст щороку змінюється. Малі історичні міста Івано-Франківської області мають достатньо велику кількість видових музеїв. Серед них є історичні, архітектурні, літературні, краєзнавчі та інші[25].

На території області збереглися руїни чотирьох замків: замку XVI ст. в с. Пнів Надвірнянського району, замків XVII ст. в селах Раковець та Чернелиця Городенківського району, та руїни Старостинського замку XIVXVIII ст. в м. Галичі. Цікавими в області є пам'ятки промислового та інженерного будівництва, в першу чергу – це унікальна доменна піч поч. XIX ст. в урочищі Ангелів (поблизу с. Ясеня) Рожнятівського району; солеварні кін. XIX – поч. XX ст. в м.м. Долині та Болехові – єдиний на Україні приклад солеварних споруд, що збереглися дотепер, а також пивзавод 1767р. в м. Івано-Франківську[26].

А найоригінальнішим музеєм України, по праву, визнано Коломийський музей «Писанка»(Додаток А). Він знаходиться в оригінальній будівлі у формі велетенської писанки (висота 13 м). Саме на Гуцульщині й Покутті українське писанкарство сягнуло найвищого мистецького рівня й глибини філософського світовідображення. Тож експозиція музею "Писанка" знайомить з багато-тисячолітньою історією писанкарства, з різноманітними техніками її розпису та розмаїттям орнаментальних мотивів української писанки.

Івано-Франківська область має багату історію, про що свідчить велика кількість культурних об'єктів, які привертають велику увагу для туристів. І в

маленьких містечках, і в адміністративному центрі, є споруди державного значення. Тому всі ці передумови сприяють розвитку туризму в регіоні.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Туроператорська і турагентська діяльність.

Івано-Франківська область, володіючи унікальними природними та культурно-історичними ресурсами, вже тривалий час займає лідируючі позиції серед уподобань туристів. Протягом останніх років, динаміка туристичних відвідувань до Івано-Франківської області зберегла позитивну динаміку, зокрема інтерес до туристичних атракцій Івано-Франківщини привертають увагу і вітчизняних, і іноземних туристів (див табл 3.1).

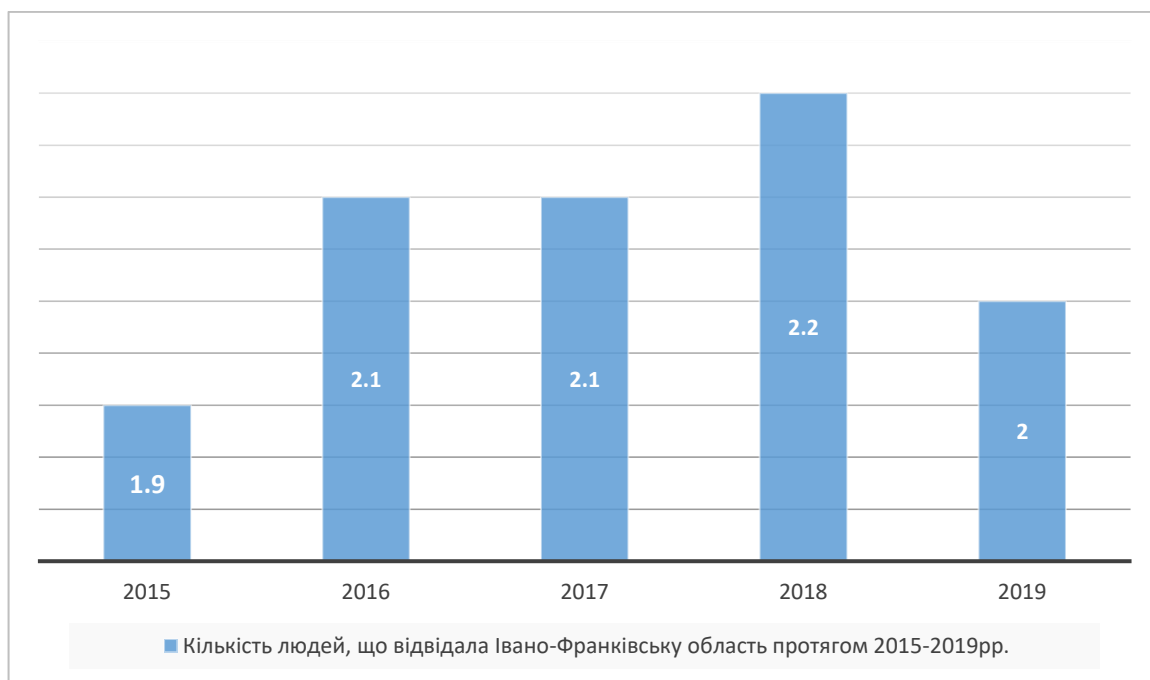

Рис 3.1. Динаміка відвідуваності Івано-Франківської області, млн. осіб (2015-2019 роки)

Джерело: : побудовано автором за даними [36]

Якщо говорити про розподіл між внутрішніми та в'їзними туристами, то одразу видно, що українці більше подорожують в межах Івано-Франківської області, і найбільш сприятливими для подорожей залишаються літній та

зимовий сезон. Іноземці також відвідують регіон, але не такою кількістю, як вітчизняні. До кризи в області було зареєстровано близько 200 суб'єктів туристичної діяльності, з них 37 – мають турсператорську ліцензію, також близько 500 закладів розміщення і понад 800 садиб сільського туризму. В самому Івано-Франківську діє 55 суб'єктів туристичної діяльності, з яких 11 – турсператори, 43 – туристичні агентства й 1 фізична особа-підприємець, що займається виключно екскурсійною діяльністю. На території Івано-Франківської міської ради зосереджено 55% від загальної кількості суб'єктів туристичної діяльності Івано-Франківської області. Спостерігається тенденція до зменшення кількості туристичних підприємств. У карантинних умовах багато туристичних операторів перейшли на внутрішній ринок.

У 2019 році надходження до бюджету області від туристичного збору становили, в цьому році ж в області працювали 36 туристичних операторів. 23 з них знаходяться у м. Івано-Франківськ, 6 у м. Яремче, 4 у м. Коломия, 2 у м. Калуш, 1 у м. Галич.

Таблиця 3.1

Кількість туристів, обслугованих турсператорами та турагентами

Рік	Кількість туристів, усього	Кількість туристів, усього		
		в'їзних (іноземних) туристів	виїзних туристів (громадян України, які виїжджали за кордон)	внутрішніх туристів
2015	65885	1324	6853	57708
2016	79973	2473	8588	68912
2017	73309	3190	14340	55779
2018	55781	3393	18816	33572
2019	63545	2295	25146	36104

Джерело: : складено автором за даними [36]

Найпоширенішими видами дозвілля респонденти назвали екскурсії (56%), відвідування розважальних закладів (53%) і активний відпочинок (45%). Не використаним залишається потенціал Прикарпаття як регіону подієвого туризму. Частка подієвого туризму становить 5,8%, хоча 83%

відвідувачів знають про щонайменше одну подію, яка відбувається на території регіону. Її налагоджено активну співпрацю в рамках підписаних угод щодо популяризації туристичної привабливості міста Івано-Франківськ та курортних міст Яремче, Трускавець, Моршин та Галич (Рис 3.2).

Рис 3.2 Найпоширеніші види дозвілля туристів, які відвідують Івано-Франківську область у 2018 році

Джерело: [36]

Активно розвивається в місті діловий туризм. За інформацією чотирьох вищих навчальних закладів (Івано-Франківського національного технічного університету нафти й газу, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Івано-Франківського національного медичного університету, Університету Короля Данила) та трьох найбільших готелів («Надія», «Станіславів», «Reikartz Парк Готель») в 2019 році у місті відбулося понад 500 конференцій та семінарів (Додаток Б).

До найвідоміших фестивалів і подій Івано-Франківщини респонденти віднесли: міжнародний гуцульський фестиваль, міжнародний фестиваль «Свято ковалів», міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «Porto Franko», міжнародний фестиваль мистецтв країн Карпатського регіону «Карпатський простір» міжнародний форум Східної та Центральної Європи «Via Carpatia»

За підсумками 2016-2019 років Івано-Франківщина займала в Україні місця у трійці лідерів – за кількістю організованих внутрішніх туристів, організованих іноземних туристів, доходом від надання туристичних послуг. В Україні, Івано-Франківська область є однією з найпопулярніших областей для відвідувачів, що показують усі показники. Covid-19 вплинув на показники туристичних потоків, але повільними темпами показники відновлюються.

3.2. Засоби розміщування

Функціонування сфери розміщення безпосередньо пов'язане з особливостями розвитку туризму, динамікою туристичних потоків, пріоритетним розподілом туристів у межах конкретної території, тобто фраза «попит породжує пропозицію» є надзвичайно актуальною. Беручи до уваги той факт, що в Івано-Франківській області, як і в Україні загалом, домінує внутрішній туризм, питання доречності розбудови та вдосконалення сучасної мережі готельних підприємств є надзвичайно важливими.

Рис 3.3. Динаміка кількості засобів розміщення в Івано-Франківській області протягом 2016-2019рр.

Джерело: : побудовано автором за даними [21]

Найчастіше для поселення гості Івано-Франківської області обирали готелі (52%) і садиби (26%), для харчування – ресторації (53%) і домашню кухню у садибах (30%). Готелі мають значну перевагу в усіх указаних критеріях над іншими закладами розміщення: за кількістю номерів, загальною місткістю та кількістю відвідувачів. Але досить нерозвинена інфраструктура хостелів та молодіжних баз та притулків у гірській туристичній області. Напевно, такі показники лише відображають уникання власників закладів реєстрації власної діяльності через несприятливу державну, зокрема податкову, політику у цій сфері. Відмінності в територіальному розподілі закладів полягають у такому:

- готелі зосереджені в обласному центрі, всіх районних центрах та містах із кількістю населення понад 20 тис осіб. У готелях зупиняються туристи з метою культурно-пізнавального, екскурсійного, ділового гірськолижного туризму;
- мотелі, які розташовані вздовж трас Львів – Івано-Франківськ – Чернівці, Івано-Франківськ – Долина – Стрий, Івано-Франківськ – Надвірна – Рахів – Ужгород, Коломия – Чернівці, Надвірна – Воловець – Мукачеве;
- бази та гірські притулки переважно зосереджені в передгірських та гірських районах області. Вони популярні серед туристів лікувально-оздоровчого, екологічного, сільського, водного й інших видів активного відпочинку;
- щодо інших місць короткотермінового проживання, то вони поширені на територіях розвитку сільського, зеленого туризму, пролягання пішохідних стежок та поблизу гірськолижних центрів[24].

Надзвичайно великий вибір серед готелів усіх категорій можна побачити на платформі Booking, де кожен може забронювати місце(табл). Серед найвідоміших готелів в регіоні такі: Grand Hotel Roxolana, який буде чудовим вибором для ділових поїздок, Reikartz Park Hotel Ivano-Frankivsk,

який знаходиться біля визначних пізнавальних пам'яток, Radisson Blu Resort Bukovel чи Ribas Karpaty, які чудово підходять для рекреаційного відпочинку.

Таблиця 3.1

Рейтинг найкращих готелей в Івано-Франківській області(на думку Booking)

№	Назва готелю
1	Grand Hotel Roxolana, Івано-франківськ
2	Надія, Івано-Франківськ
3	HVOYA, Буковель
4	Clubhouse, Івано-Франківськ
5	Tavel Hotel& SPA , Буковель
6	Резиденція Неш, Тетерів
7	Radisson Blu Resort, Буковель
8	Ribas Karpaty, Буковель
9	Romantic SPA Hotel, Яремче
10	Premier, Яремче

Джерело: [24]

Серйозною конкуренцією організованим туристсько-рекреаційним закладам є приватні квартироздавачі. Їх перевага у відносній дешевизні житла, але з мінімумом зручностей. Особливо цей процес поширений у межах Яремчанської міськради. В Яремчі, Ямні, Микуличині, Татарові, Кременцях, Ворохті, Яблуниці неорганізовані туристи та відпочиваючі часто користуються послугами квартироздавачів. Тому керівним інстанціям туристсько-рекреаційного та комунального господарства області слід не заплющувати очей на дану проблему чи боротися з квартироздавачами, а намагатися узаконити їхню діяльність, привести її до цивілізованих норм.

Найбільше підприємств готельного господарства зосереджено в містах Івано-Франківську, Буковелі та Яремчі. Вони охоплюють 57,1% від загальної кількості, що пов'язано зі сприятливими кліматичними умовами, привабливим ландшафтом, наявністю інших елементів туристичної інфраструктури та популярних туристичних маршрутів. Сфера гостинності в Івано-Франківській області розвинене на досить хорошому рівні,

порівняно з іншими областями, незважаючи на зниження кількості закладів розміщення[22].

3.3. Ресторанне господарство

Український ринок громадського харчування в сучасних умовах соціально-економічної та політичної кризи суттєво страждає як кількісними (кількість споживачів, частота відвідувань, середній розмір), так і якісними аспектами (склад та структура споживчої аудиторії, асортиментні пропозиції, додаткові послуги).

Сфера харчування - одна з найважливіших складових туристичної індустрії. Світова і вітчизняна практика показує, що об'єкти громадського харчування є об'єктами уваги туристів, де гості проводять значну частину свого вільного часу. Слід зазначити, що загальна кількість суб'єктів господарювання набагато більше, але майже 90% складають фізичні особи - підприємці, і лише трохи більше 10% - це підприємці, які зареєстровані як підприємства.

Розміщення закладів РГ у містах і районах Івано-Франківської області є нерівномірним. Найбільша їх кількість зосереджена у м. Івано-Франківськ, Галицькому, Калуському, Тлумацькому та Надвірнянському районах. Збільшення мережі відбулося винятково в м. Коломия (на 3.8 %) та Галицькому (на 33.3 %) і Рожнятівському (на 6.7 %) районах. Якщо говорити про типи підприємств, то в регіоні зосереджена найбільша кількість ресторанів та кафе. Це пов'язано і з територіальними особливостями розміщення закладів харчування і туристичними потоками туристів, де відповідно зосереджено і більше ресторанних господарств.

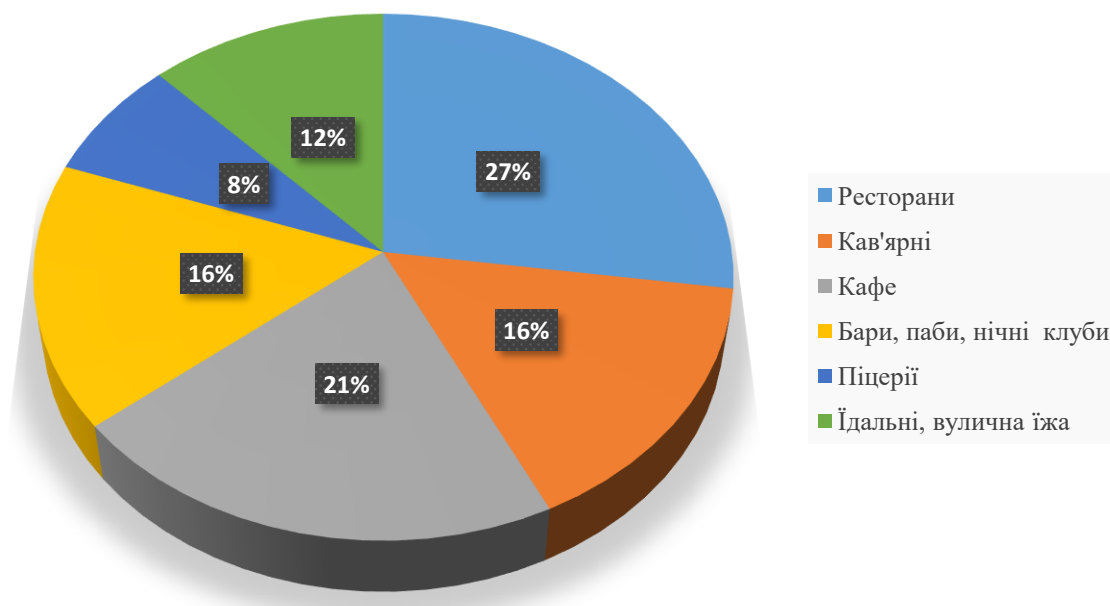

Рис 3.4. Перелік підприємств ресторанного господарства, які розташовані на території Івано-Франківської області у 2020р.

Джерело: побудовано автором за даними [20;21]

Передумовами успішного розвитку ресторанного бізнесу взагалі та на Івано-Франківщині зокрема є підвищення рівня доходів населення, заходи із нівелювання дисбалансу в розвитку мережі підприємств РГ та оптимізація їхньої структури. Також доцільно формувати мережу ресторанних мультикомплексів, закладів здорового харчування (салатбари, кафе-пекарні, етнічні заклади харчування тощо), а також забезпечувати розширення спектру послуг, що надаються підприємствами РГ. Перспективи подальших досліджень полягатимуть у висвітленні проблемних питань, зумовлених управлінням виробничо-торговельної діяльності підприємств РГ у сучасних умовах господарювання[27].

3.4. Транспортна інфраструктура

Транспорт – одна із найважливіших галузей матеріального виробництва, яка має велике значення в освоєнні території, становленні економіки її подальшого розвитку, туристичної привабливості та інтеграції у світове господарство.

Івано-Франківщина має значні просторові відмінності у розвитку транспортної системи. Мережа залізничних колій розміщена територією області нерівномірно. Найбільшу довжину залізничних колій мають Коломийський, Надвірнянський та Рогатинські райони, а 4 райони області взагалі не мають на своїй території залізничного сполучення (Богородчанський, Верховинський, Косівський та Тлумацький), цей чинник має важливий вплив на розвиток виробничого потенціалу, їх виробничо-технологічні, культурно-побутові і трудові зв'язки. Область має добре налагоджене міжобласне та міжнародне автобусне сполучення, зокрема, її територією проходять автобуси 46 міжнародних маршрутів до таких країн, як Італія, Польща, Чехія, Іспанія, Латвія, Молдова, Білорусь та понад 100 міжобласних. Загальна протяжність залізниць становить 495,6 км. В області знаходиться 35 залізничних станцій. Густота залізниць – 35,5 км на 1000 км². Основні залізничні вузли – Івано-Франківськ, Калуш, Коломия.

Мережа доріг загального користування складає 4173,4 км. Із них 818,6 км. доріг державного та 3354,8 км. місцевого значення; 1249 км, що становить 30% всієї кількості доріг загального користування, прокладені у гірській місцевості. Івано-Франківська область має високу щільність автомобільних доріг, яка складає 300 км на 1 тис км². Найбільш розвинута мережа доріг на рівнинних територіях північної та східної частини області. Якщо порівняти щільність мережі транспортного сполучення (довжину транспортних шляхів на 1 тис км² території) по кожному адміністративному району зокрема, то чітко видно, що рівнинні райони: Галицький, Городенківський, Калуський,

Коломийський , Рогатинський, Снятинський, Тисменицьки, Тлумацький мають значно густішу мережу шляхів сполучення, ніж гірські райони [20;26].

Така мережа транспортних шляхів у гірських районах сформувалася за рахунок впливу природних, історичних, економічних та демографічних факторів, а саме гірських районів, слаборозвиненої економіки, низької щільності населення. Однак, із розвитком туризму в регіоні, особливо в гірських районах, та патентуванням, розвитком та вдосконаленням транспортної інфраструктури, у напрямках туристичного сезону кількість людей та транспортних засобів у районах туристичних зон значно зростає. Разом із розвитком туристичної інфраструктури та патентів необхідно вдосконалювати транспортну систему, щоб уникнути загострення транспортних проблем у майбутньому.

Якщо говорити про найпопулярніший тип транспорту для туристів та місцевих жителів в регіоні то це – однозначно автомобільний транспорт. Внутрішні туристи та іноземці дуже люблять використовувати автомобіль для самодіяльних поїздок в регіон(табл 3.4)

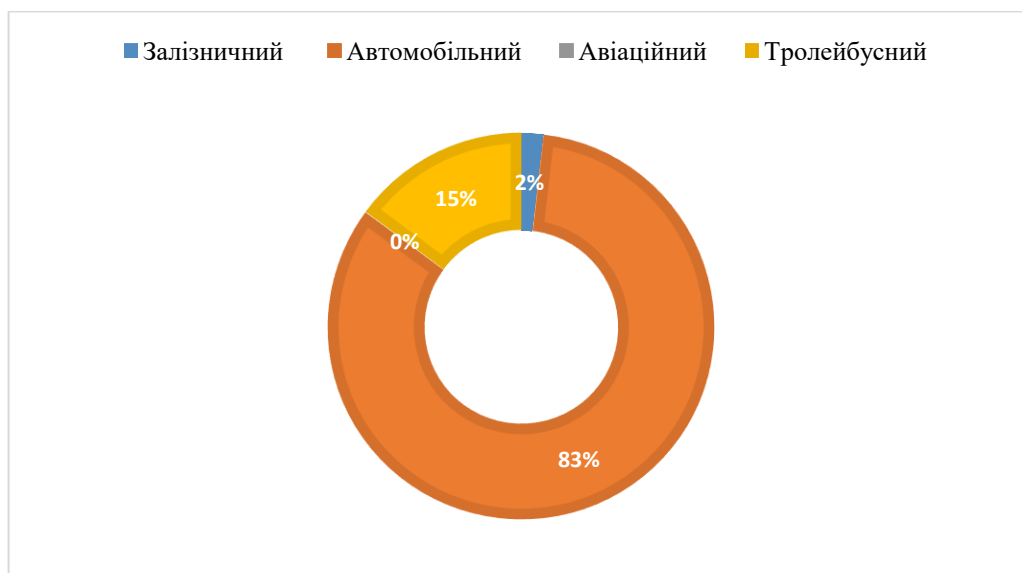

Рис 3.5 Кількість перевезених пасажирів за видами транспорту у 2020 році
Джерело: побудовано автором за даними [21]

Для Івано-Франківської області дуже важливо і надалі розвивати транспортну інфраструктуру, адже це буде гарантувати туристичну привабливість та відкритість території до туристичної індустрії. Важливо, не просто підтримувати рівень, а і робити усі туристичні об'єкти доступними для більшої кількості транспорту, відповідно і людей.

3.5. Заклади культури

На сьогодні базова мережа закладів культури і мистецтв прямо пропорційно залежить від фінансування держави, що не можна назвати позитивним явищем. А в стані економічної та політичної дестабілізації, країна тим паче не має змоги в повному обсязі підтримувати розвиток культурної індустрії, що призводить до занепаду державного сектору в цій галузі. Івано-Франківська область не виняток, незважаючи на велику кількість культурних ресурсів, за рахунок фінансової складової, область розвиває заклади культури, але досить повільними темпами.

Івано-Франківська область займає 11 позицію серед загальної кількості 24 адміністративних одиниць за загальною чисельністю закладів культури і мистецтва, що свідчить про її високий та середній рівень розвитку базової мережі культури, величина мережі закладів культури в інфраструктурі галузі складає 4,4% від їх загальної кількості проте можна спостерігати низьку активність населення щодо рівня споживання культурних благ[28]. З позитивних чинників, в регіоні за останні роки збільшилось кількість музеїв, це говорить про інтерес до закладів культури з боку обласної адміністрації(табл 3.2).

Заклади культури та мистецтва

Рік	Кількість театрів, од	Кількість глядачів на виставах, тис.	Кількість концертних організацій, професійних творчих колективів, од	Кількість музеїв, од	Кількість відвідувачів музеїв, тис.
2014	4	105,7	79	24	450,6
2015	4	124,7	64	26	480,7
2016	4	151,7	46,4	26	493,5
2017	4	151,7	80,3	26	470,6

Джерело: [21]

В області є 4 театри(обласний український музично-драматичний театр ім. Івана Франка, обласний театр ляльок ім. Марійки Підгірянки, обласний театр фольклору, народних свят і видовищ, Коломийський академічний драматичний театр ім. І.Озаркевича, Івано-Франківська обласна державна філармонія, кінотеатри «Космос», «Арена-Центр»), які щорічно приймають біля 150 тисяч відвідувачів, і ці показники щорічно підвищуються, це говорить про підвищення інтересу населення до культурного наповнення та інтересу туристів до культури області[24].

Відповідно до рішення ЮНЕСКО Івано-Франківська область представлена трьома пам'ятками всесвітнього значення:церква Зішестя Святого Духа (1598 р.) в м. Рогатині; церква Різдва Пресвятої Богородиці (1808 р.) в с. Нижній Вербіж Коломийського району, а також Косівська мальована кераміка. На території області функціонують: Національний заповідник «Давній Галич», Івано-Франківський національний академічний Гуцульський ансамбль пісні і танцю «Гуцулія» та філія національного військово-історичного музею України – музей «Герої Дніпра». В 2017 році

симфонічному оркестру Івано-Франківської обласної філармонії імені Іри Маланюк надано статус «академічний», а в 2019 році статус «національний» присвоєно Івано-Франківському національному академічному драматичному театру імені І. Франка[31, 45].

Проводиться робота зі збереження нематеріальної культурної спадщини. Велика увага приділяється популяризації та збереженню народних традицій та звичаїв. В області проводиться низка культурно-мистецьких заходів Міжнародного, Всеукраїнського та обласного рівнів. Серед визначних заходів: Міжнародний етнокультурний фестиваль країн Карпатського Єврорегіону «Карпатський простір», Міжнародний фольклорний фестиваль етнографічних регіонів України «Родослав», Міжнародний фольклорно-етнографічний фестиваль «Коломийка» та інші[30].

Найбільшим попитом серед туристів та місцевих жителів користуються соціокультурні послуги, які надаються закладами культури і мистецтва класичного типу: музеями, театрами, кінотеатрами, бібліотеками. Не варто забувати і про подієвий туризм в регіоні, який розвивається і з кожним роком та збільшує своє різноманіття подій.

Заклади культури і мистецтва виступають вагомою складовою туристичної інфраструктури, суттєво впливають на формування туристичної привабливості регіону. Під час аналізу інфраструктури галузі культури і мистецтва Івано-Франківської області можна зробити висновок про зменшення кількості закладів культури, а саме – бібліотек та клубних закладів, здебільшого це стосується сільської місцевості. Таким чином, фінансових ресурсів постійно не вистачає на розвиток діяльності культурно-мистецького комплексу, його реорганізацію, реструктуризацію, враховуючи наявність великого масиву закладів культури. Беручи до уваги темпи приросту видатків на культуру і мистецтво Івано-Франківської області, можна сказати, що регіон, при високому рівні розвитку інфраструктури загалом та конкретно галузі культури, може потенційно належати до регіонів із високим рівнем ефективності використання об'єктів культури. За умови збереження

відповідного механізму управління, об'єкти культури і мистецтва можуть стати фактором росту культурної освіченості населення області, джерелом зростання ВВП та вплинути на ріст інвестиційної привабливості регіону, в умовах інтеграції до європейської спільноти.

Отже, область доцільно віднести до потенційних регіонів, які здатні завдяки високому рівню розвитку інфраструктури зумовити процес росту культурно-мистецького комплексу, а також і споживання культурного продукту[32].

РОЗДІЛ 4. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

4.1. Удосконалення системи управління розвитком галузі на регіональному рівні

Впровадження Стратегії розвитку регіону може бути недостатньо ефективним без належної координації зусиль різних зацікавлених сторін – обласної влади, громадських організацій, інвесторів. Одних лише зусиль регіональних органів влади та місцевого самоврядування може бути недостатньо для виконання деяких проєктів, що входять до Плану реалізації Стратегії розвитку туризму в Україні і в регіоні. Створення Агенції Регіонального Розвитку – це недержавна організація, яка залучає позабюджетні(грантові) кошти для впровадження проєктів, які є критично важливими для ефективного розвитку регіону. Окремим компонентом роботи Агенції є супровід процесів моніторингу впровадження та актуалізації Стратегії.

Впровадження електронного паспорту населеного пункту області також дозволяє ефективно здійснювати моніторинг за трансформаційними процесами щодо розвитку територій для оперативного прийняття рішень за системою показників, які характеризують:

- соціально-економічну, демографічну, екологічну ситуацію;
- зайнятість населення;
- наявність та використання земельних ресурсів;
- функціонування об'єктів соціальної та виробничої сфери, об'єктів інженерного забезпечення та культурного призначення тощо.

Програмний комплекс забезпечить позитивні тенденції не тільки в сфері туризму а і інших сферах розвитку економіки регіону, а саме:

- впровадження передових технологій електронного урядування в системи управління регіоном;

-ведення єдиної бази даних соціально-економічних та інших показників населених пунктів області;

-єдиний облік, ідентифікацію та класифікацію суб'єктів для отримання статистичної інформації;

-можливість формування аналітичних таблиць та зведених даних по населених пунктах, зокрема сільській (селищній, міській) раді, в яку входять два і більше населених пункти.

Дане комплексне програмне рішення є орієнтовано на керівників і спеціалістів місцевого, районного та обласного рівнів, дорадчих служб, науковців, установ та організацій, причетних до вирішення проблем з розвитку територій та поліпшення рівня життя населення регіону, інвесторів[38].

Законодавством України у галузі містобудування передбачено, що програми розвитку регіонів та населених пунктів, програми господарського, соціального та культурного розвитку повинні узгоджуватися з містобудівною документацією відповідного рівня, а це в свою чергу підвищить туристичну привабливість Івано-Франківщини.

4.2. Пріоритети інноваційно-інвестиційного розвитку туризму Івано-Франківщини.

Івано-Франківщина володіє значним туристичним та рекреаційним потенціалом, має збережені національні, релігійні, культурні традиції та автентичні промисли. Ці сильні сторони можуть бути використані для подальшого розвитку туризму (ділового, медичного, екологічного та ін.). Важливим індикатором економічного розвитку області є капітальні інвестиції, активізація яких є результатом створення сприятливого бізнес-середовища в регіоні та державі загалом, а також запорукою зростання ділової активності, формування інституційної інфраструктури підтримки, просування інвестицій. Сучасний економічний та туристичний розвиток регіону, як і держави в цілому, значною мірою залежить від таких факторів як використання новітніх

технологій, наявності наукомісткого виробництва, а також розвитку людського капіталу. Вагомою складовою регіональної інноваційної системи є діяльність 14 наукових організацій. Проведений аналіз свідчить, що за останні чотири роки поступово скоротилася кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок (із 674 осіб у 2015 році до 600 осіб у 2018 році)[39].

У 2018 році реалізовано інноваційної продукції на 564,0 млн. грн. (у 2015 році – 242,0 млн. грн.). При цьому, частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції скоротилась з 1,3% у 2015 році до 1,1% у 2018 році. Разом з тим, погіршився ряд показників інноваційної діяльності. Сукупний обсяг іноземного капіталу порівняно з обсягом інвестицій на початок 2018 році зменшився на 1,1%. Серед регіонів України за обсягом прямих інвестицій в розрахунку на 1 особу у 2014–2018рр. область посідала 5 місце. Частка прямих інвестицій області в загальнодержавному обсязі за п'ять років зросла від 1,5% у 2014р. до 2,8 % на кінець 2018року[40]. Світовий досвід засвідчує важливу роль рекреаційної діяльності у формуванні валового внутрішнього продукту. Розвинута рекреаційна сфера істотно збільшує надходження до місцевих бюджетів, сприяє зростанню зайнятості населення. Розвиток цієї галузі сприяє розвитку суміжних галузей господарського комплексу.

Але важливою особливістю інноваційної діяльності є її незначна увага саме до туристичної індустрії та сфери гостинності. І це надзвичайно хибне рішення, адже область щорічно приймає понад 2млн.туристів. Важливо розробляти нові проекти саме в сфері туризму, їх адаптувати та розвивати. За останні роки в регіоні вже почали більше приділяти уваги саме туристичній індустрії, наприклад, 5 туристичних проектів підготували громади Івано-Франківської області на конкурс "Наша громада", організований телеканалами ICTV та СТБ у партнерстві з Українським кризовим медіа-центром у рамках Програми USAID "Децентралізація приносить кращі результати та ефективність", результати яких скоро вже будуть відомі[44].

Важливо і далі продовжувати таку тенденцію, адже результати ми вже можемо побачити, адже інноваційно-інвестиційний розвиток регіону досить виділяється поміж інших областей, він наближається до розвитку таких туристичних центрів як: Київ та Львів. У рамках реалізації спільного проєкту Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України і компанії Google Україна відбувається оцифрування природного і туристичного потенціалу національних природних парків України. Нещодавно завершена цифровізація об'єктів двох природоохоронних територій області – НПП «Верховинський», Карпатського національного природного парку. Надалі важливо продовжити діджиталізацію наявних туристичних ресурсів та проводити інноваційні нововведення, зокрема:

- Створення цифрового доповнення під час проведення екскурсій чи створення додатку, з усією необхідною інформацією для туриста, який працювати в режимі офлайн;
- Розвиток цифрових інновацій в курортних містечках, за допомогою яких кожен гість буде дуже швидко отримувати бажані послуги за допомогою телефона чи іншого девайса;
- Розвиток платформи, яка буде допомагати об'єднувати місцевих жителів та туристів, які б хотіли потрапити в самотні умови та дізнатися про багату культуру регіону саме від місцевих колоритних жителів;
- Організація заходів, які будуть сприяти розвитку системи професійної підготовки фахівців сфери туризму та сфери гостинності(тренінги, форуми, майстер-класи);
- формування платформи для тісної співпраці з європейськими організаціями та фондами, що фінансують проєкти регіонального розвитку туризму;
- Просування туристичних локацій і продуктів Івано-Франківщини у мережі Інтернет та соціальних медіа та проводити маркетингові, аналітичні, соціологічні дослідження та опитування в галузі туризму.

Тому розвиток інноваційно-інвестиційного розвитку туризму Івано-Франківщини є пріоритетною для України, адже після Covid-19 ми зрозуміли, що подорожувати в межах України – це не тільки можливо, це круто і досить цікаво, цю тенденцію важливо продовжити, а саме інноваційна діяльність в сфері туризму допоможе це зробити.

4.3. Туристичні бренди в регіоні

З травня 2016 року в Івано-Франківську працює туристично-інвестиційний центр, де туристи мають можливість отримати довідковий матеріал, пристрої для аудіоекскурсії та купити сувенірну продукцію, а інвестори – ознайомитися з проєктами, вже реалізованими в Івано-Франківську, отримати інформаційні та аналітичні послуги. З метою популяризації Івано-Франківська на всеукраїнському рівні та за кордоном забезпечено виготовлення туристичної літератури, банерів, відеоматеріалів (буклети «9 причин приїхати в гості», «Станіславські оказії. Календар подій Івано-Франківська 2020», «Музеї Івано-Франківська» та «Івано-Франківськ – місто для дітей»), туристичний путівник «Івано-Франківськ місто-прогулянка», щорічний настінний календар, туристичні карти міста, тощо)[45].

Розроблено туристичний сайт Івано-Франківська <https://iftravel.com.ua/>. Туристичний потенціал Івано-Франківська популяризується у соцмережах Facebook, Telegram, Instagram(Додаток В). Постійно здійснюється оптимізація туристичної інформації про міську територіальну громаду на інтернет-ресурсах. Для комфорту туристів доступні мобільні додатки для смартфонів і планшетів «Івано-Франківськ для туристів», «Відвідай Івано-Франківськ» та створено новий інтерактивний туристичний маршрут «Місто зірка». Туристична друкована продукція про Івано-Франківську міську територіальну громаду розповсюджується у туристично-інвестиційному центрі, готелях, надається туристичним фірмам та іноземним делегаціям[45].

Тому, туристичний бренд міста Івано-Франківська розвинений на досить хорошому рівні, важливо продовжувати таку активність і також додавати і розвиток для туристичних брендів міста Буковель та Яремче, адже вони є дуже популярними для відвідання в регіоні. Буде надзвичайно корисно розвивати їх, адже наявність доступної інформації – це один із найпростіших способів зробити атракцію привабливою для туристів.

ВИСНОВКИ

Розвиток регіонального потенціалу туристичної діяльності в кінцевому рахунку вплинуть на розвиток усіх галузей країни та на туристичну привабливість, яка в свою чергу зможе забезпечити і грошові надходження, і робочі місця, і розвиток місцевого населення. Збалансовані та гармонійні відносини між туристами та громадою, а також між ними та організаціями, що надають туристичні послуги, становить основу для успішного розвитку туризму. Економічні наслідки туризму є важливим фактором, що має враховувати держава, регіони для планування економічного розвитку. Економічні наслідки також є важливими факторами маркетингу, тому важливо розуміти відносну важливість туризму для свого регіону, зокрема внесок туризм в економічну діяльність району.

Туризм як соціокультурне явище також впливає на місцеве населення та його культуру, причому цей вплив є як позитивний, так і негативний. Позитивний вплив проявляється у вкладі туризму як галузі у місцеву економіку, створенні нових робочих місць, залученні інвестицій, удосконаленні соціально-побутової, транспортної інфраструктури території, прибутках у іноземній валюті, переоцінці культури і традицій, гордості місцевого населення за свій унікальний край. Туризм, даючи багато переваг для розвитку територіальних громад, може одночасно нести ризики соціально-економічного та культурного характеру. В процесі планування та реалізації інвестиційних туристичних проектів органи влади місцевих територіальних громад повинні оцінити перспективи, переваги та ймовірні ризики розвитку туризму.

На місцевому, національному та міжнародному рівнях туризм є екологічно важливим. Туризм здатний допомогти побудувати громади та стимулювати позитивні зміни в навколишньому середовищі. Розвиток туризму може погіршувати якість природних ресурсів, адже він збільшує споживання в районах, де ресурсів і так може бути мало. Швидкі темпи

розвитку туризму та його масовість призвели до негативних змін природного середовища в окремих регіонах, тому негативний вплив, на жаль, більший.

За усіма соціально-економічними показниками Івано-Франківська область в рейтингу усіх регіонів займає 17 місце. Івано-Франківська область на туристичному ринку Карпатського регіону України посідає одне з чільних місць. Загальновідомими туристичними символами краю стали г. Говерла, гуцульські фестивалі, курорти Яремче і Буковель, міста Галич, Косів, Коломия і ін. Івано-Франківська область має багату історію, про що свідчить велика кількість культурних об'єктів, які привертають велику увагу для туристів. І в маленьких містечках, і в адміністративному центрі, є споруди державного значення. Тому всі ці передумови сприяють розвитку туризму в регіоні.

За підсумками 2016-2019 років Івано-Франківщина займала в Україні місця у трійці лідерів – за кількістю організованих внутрішніх туристів, організованих іноземних туристів, доходом від надання туристичних послуг. В Україні, Івано-Франківська область є однією з найпопулярніших областей для відвідувачів, що показують усі показники. Covid-19 вплинув на показники туристичних потоків, але повільними темпами показники відновлюються.

Найбільше підприємств готельного господарства зосереджено в містах Івано-Франківську, Буковелі та Яремчі. Вони охоплюють 57,1% від загальної кількості, що пов'язано зі сприятливими кліматичними умовами, привабливим ландшафтом, наявністю інших елементів туристичної інфраструктури та популярних туристичних маршрутів. Сфера гостинності в Івано-Франківській області розвинене на досить хорошому рівні, порівняно з іншими областями, незважаючи на зниження кількості закладів розміщення. Для регіону дуже важливо і надалі розвивати транспортну інфраструктуру, адже це буде гарантувати туристичну привабливість та відкритість території до туристичної індустрії. Важливо, не просто підтримувати рівень, а і робити усі туристичні об'єкти доступними для більшої кількості транспорту, відповідно і людей.

Івано-Франківська область займає 11 позицію серед загальної кількості 24 адміністративних одиниць за загальною чисельністю закладів культури і

мистецтва, що свідчить про її високий та середній рівень розвитку базової мережі культури, величина мережі закладів культури в інфраструктурі галузі складає 4,4% від їх загальної кількості проте можна спостерігати низьку активність населення щодо рівня споживання культурних благ. Вагомою складовою регіональної інноваційної системи є діяльність 14 наукових організацій. Проведений аналіз свідчить, що за останні чотири роки поступово скоротилася кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок (із 674 осіб у 2015 році до 600 осіб у 2018 році). Туристичний бренд Івано-Франківська розвинений на досить хорошому рівні, важливо продовжити цю діяльність, а також додати розвиток туристичних брендів Буковеля і Яремче, так як вони дуже популярні для відвідування в регіоні. Їх розвиток буде вкрай корисним, адже доступність інформації - один з найпростіших способів зробити пам'ятку привабливою для туристів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

2. Забалдіна Ю. Б. Економічна діагностика та прогнозування розвитку регіонального ринку туристичних послуг : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. геогр. н. / Забалдіна Ю. Б. – К., 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/aref_tourism/zabaldina.htm.
3. Давидова О. Г. Моделі державного регулювання розвитку туристичної діяльності: світовий досвід [Електронний ресурс] // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2012. – №10. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1480>.
4. Коробейникова Я.С. Стратегія збалансованого туризму: Конспект лекцій / Я.С. Коробейникова. – Івано–Франківськ: Факел, 2011.
5. Ляшенко В.В. Соціально-економічні аспекти розвитку туристично-рекреаційних систем на регіональному рівні/В.В. Ляшенко// Стан та перспективи розвитку туризму та готельно-ресторанної справи в Україні. Матеріали II Круглого столу (м. Миколаїв, 10 червня 2016 р.)/ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна». – Миколаїв: ММІРЛ ВНЗ «Університет «Україна», 2016. – С. 32-38.
6. Должикова-Поліщук, Л.В. Особливості та тенденції управління туристичною діяльністю [Електронний ресурс] / Л.В. Должикова-Поліщук. – Режим доступу: file:///D:/ape_2014_9_13.pdf
7. Захарова, О.В. Регіональний розвиток туристичної інфраструктури в Україні [Електронний ресурс] / О.В. Захарова. – Режим доступу: http://mdu.in.ua/Nauch/Konf/suchasni_tekhnologiji_upravlinnja_turistichnim_ta_.pdf
8. Бобух І. Пропозиції та перспективи формування національного багатства України: монографія / І.Бобух. – Київ: НАН України, 2010. – 372 с
9. Розвиток туристичного бізнесу регіону: монографія / за ред. І. Школи. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 292 с.

10. Balanced regional development – What does it mean? [Електронний ресурс] // 2015 – Режим доступу до ресурсу: <https://wdcinsights.wordpress.com/2015/05/11/balanced-regional-development-what-does-it-mean/>.

11. SOCIOCULTURAL IMPACTS OF TOURISM DEVELOPMENT ON HERITAGE SITES [Електронний ресурс] // ResearchGate. – 2016. – URL: <file:///C:/Users/Vika/Downloads/SocioculturalImpactsOfTourismDevelopmentOnHeritageSites.pdf>.

12. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>.

13. Паньків Н.С., Гунько В.М. Вплив закладів туристичної інфраструктури на навколишнє середовище та розвиток еко-готелів як інноваційної концепції гостинності / Н.С. Паньків // Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Т.27. №3. С.108-112.

14. Голод А.Н. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування: монографія / А.Н. Голод. – Львів: ЛДУФК, 2017. – 340 с.

15. Триснюк В. Основні екологічні проблеми та шляхи їх подолання в Західному регіоні України / В. Триснюк // Наукові записки Тернопільського університету імені Володимира Гнатюка. Серія: географія. – № 1(випуск 27). – Тернопіль: СМП "Тайп". – 2010. – С. 23–26.

16. UNWTO. Режим доступу до ресурсу: [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.unwto.org>

17. Закон України «Про місцеві державні адміністрації». Режим доступу: до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

17.1.1. МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ ЗА 2018 РІК. – URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2019/05/Reytingova-otsinka-za-2018-rik-prezentatsiyini-materiali.pdf>.

17.1.2. МОНІТОРИНГ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ ЗА 2019 РІК. – URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/05/rejtyngova-oczinka-za-2019-rik-prezentacijni-materialy-2.pdf>.

18. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ НА 2020 РІК. – URL: <http://www.if.gov.ua/files/uploads/1380-34%20Програма.pdf>.

19. Державна статистика України. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

20. Соціально - економічний аналіз Івано-Франківської області. Офіційний сайт Івано-Франківської державної адміністрації. – URL: <http://www.if.gov.ua/files2004.06.2014.pdf>

21. Стратегія розвитку Івано-Франківської області на 2021-2027 рр. Івано-Франківська обласна рада [Електронний ресурс]. – URL: <https://orada.if.ua/wp-content/uploads/2020/01.pdf>

22. Пендерецький О.В. Територіальна організація промислового туризму Карпатського суспільно-географічного району та основні напрямки її вдосконалення / Пендерецький О.В. – Івано-Франківськ, 2011.

23. Атаманюк Я. Д. Сучасні тенденції розвитку рекреаційної інфраструктури Івано-Франківської області / Атаманюк Я. Д. // Науковий вісник Чернівецького університету. Географія. – 2014. – Вип. 724-725. – С. 116-121.

24. Бурдуланюк В. Б. Пам'ятки культури Івано-Франківщини / Бурдуланюк В. Б. – Івано-Франківськ: Нова Зоря. – 2010. – С.54.

25. Зінько Ю. С. Туризм у Карпатському регіоні: загрози для довкілля та способи сталого розвитку / Зінько Ю. С., Мальська М. П., Іваник М. Б., Благодир С. Ф. // Вісник Львівського університету. Серія: географічна. – 2014. – Вип. 45. – С. 443-451.

26. Маланюк Т. З. Сучасний стан розвитку туристичної галузі Івано-Франківської області / Маланюк Т. З. // Туристичний та готельно-ресторанний бізнес в Україні: проблеми розвитку та регулювання: матер. VIII Міжнар.

наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 23 - 24 березня 2017 р.) – Черкаси: Видавець Ю. А. Чабаненко.

27. Паньків Н. М. Природоресурсний потенціал розвитку екологічного туризму Івано-Франківської області / Паньків Н. М. // Вісник Львівського університету. Серія: міжнародні відносини. – 2008.

28. Доценко В.Ф., Гукалова Т.В., Бондар Н.П., Арпуль О.В. Стан та перспективи розвитку готельного господарства в Івано-Франківській області // Географія та туризм. 2013. Вип. 26. С. 131–138.

29. Кондратенко Н.О., Оболенцева Л.В. Аналіз сучасного стану та тенденції розвитку готельного бізнесу в регіонах України. Проблеми економіки. 2019. №4 (42). С. 72—80. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2019-4-72-80>

30. Комплексне аналітико-практичне соціологічне дослідження соціально-демографічного профілю одноденних відвідувачів (екскурсантів) та туристів Івано-Франківської області 2018 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://iftourism.com/news/article/25-lyutogo-vidbulasya-prezentaciya-rezultativ-monitoringovogo-sociologichnogo-doslidzhennya-turistichnoji-industriji-na-teritoriji-ivano-frankivskoj-oblasti>.

31. Чернобай Л.І. Суб'єкти туроператорської та тур агентської діяльності: сутність і класифікація [Електронний ресурс] / Л.І. Чернобай, І.Я. Кулиняк. – URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vnulp/Ekonomika/2009_640/63.pdf

32. Сушко Н.В. Тенденції розвитку міжнародного туризму в Україні [Електронний ресурс] / Н.В.Сушко. – URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npchdu/History/2006_49/49-13.pdf

33. Рутинський М.Й. Сучасний стан та напрями розбудови курортно-рекреаційної інфраструктури Івано-Франківщини [Електронний ресурс] / М.Й. Рутинський. – URL: http://tourlib.net/statti_ukr/rutynsk.htm

34. Смаль В. Туризм і сталий розвиток [Електронний ресурс] / В. Смаль, І.Смаль. – URL: http://www.franko.lviv.ua/faculty/geography/Publik/Period/visn/32/15_small.pdf
35. Офіційний сайт Івано-Франківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.if.gov.ua/modules.php?name=Content&pa=showpage&pid=796>
36. Осипчук М. Брендинг як інструмент підвищення ефективності функціонування туристичної дестинації [Електронний ресурс] /М.Осипчук. – URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpdme/2011_2/osipchuk.pdf
37. Мацкевич Н.М. Сучасні тенденції розвитку міжнародного туристичного руху [Електронний ресурс] / Н.М. Мацкевич. – URL: http://tourlib.net/statti_ukr/mackevych.htm
38. Голояд Б. Природні ландшафти Українських Карпат та їхнє використання з рекреаційно-туристською метою / Б. Голояд // Краєзнавець Прикарпаття. - 2004. - №4.
39. Кілінська К. Еколого-прогнозна оцінка природно-господарської різноманітності Карпато-Подільського регіону України. – Монографія / К. Кілінська // Чернівці. – „Рута” – 2007. С. 216-223, 270-274.
40. Коробейникова Я.С. Стратегія збалансованого туризму: Конспект лекцій / Я.С. Коробейникова. – Івано-Франківськ: Факел, 2011.
41. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Яворська В.В. Регіоналістика. Географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015.
42. Що подивитись в Івано-Франківській області. – URL: <https://sunkissed.com.ua/ivano-frankivska-oblast/>.
43. Небанальні місця на Івано-Франківщині: що подивитись [Електронний ресурс]. – 2020. – URL: https://lifestyle.24tv.ua/podorozhi_ukrayinoyu_zahoplyuyuchi_mistsya_ivano_frankivshini_u_yaki_hochetsya_povertatis_n1010730.

44. Гори, несамовиті пейзажі і особливі міста: куди їхати в Івано-Франківській області. – URL: <https://rubryka.com/article/where-to-go-ivano-frankivsk-region/>.

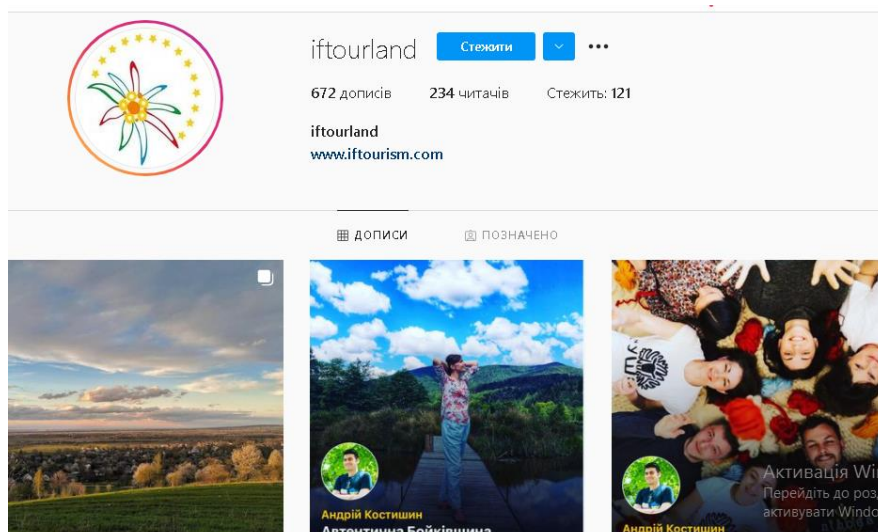
Коломийський музей «Писанка»

Готель «Надія»

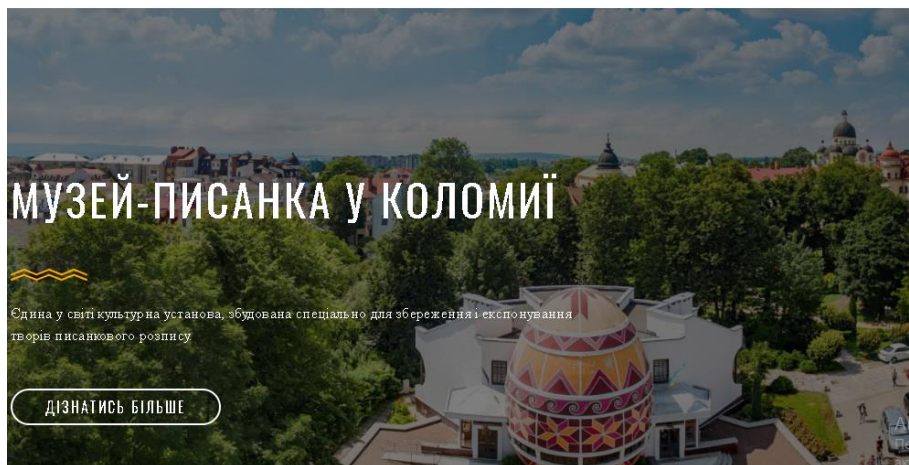
Готель «Reikartz Park Hotel Ivano-Frankivsk»

ІВАНО-ФРАНКІВЩИНА
ТУРИСТИЧНА

ПРО ОБЛАСТЬ ЩО ПОБАЧИТИ ЩО РОБИТИ ПОДІЇ НОВИНИ ВРАЖЕННЯ

52 ВІКЕНДИ

Сайт туристичного бренду Івано-Франківщини